Eiropas Savienības
Oficiālais Vēstnesis

LV
L sērija

2026/536

11.3.2026.

KOMISIJAS IETEIKUMS (ES) 2026/536

(2026. gada 10. marts)

ar praktiskiem norādījumiem par vienas pieturas aģentūru pakalpojumiem ēku energoefektivitātes un energosnieguma jomā

EIROPAS KOMISIJA,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 292. pantu,

tā kā:

(1) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/1119 ([1]) Savienības tiesību aktos nostiprina mērķrādītāju, vēlākais, līdz 2050. gadam visas tautsaimniecības mērogā panākt klimatneitralitāti un nosaka saistošu Savienības apņemšanos līdz 2030. gadam iekšzemes siltumnīcefekta gāzu neto emisijas (emisijas, no kurām atskaitīti piesaistījumi) samazināt vismaz par 55 % salīdzinājumā ar 1990. gada līmeni.

(2) Ēku sektors veido aptuveni 40 % no enerģijas patēriņa Savienībā un vairāk nekā trešdaļu ar enerģiju saistīto siltumnīcefekta gāzu emisiju. Tāpēc ēku fonda energorenovācijai ir būtiska nozīme Savienības klimatneitralitātes mērķu sasniegšanā: ir nepieciešams gan divkāršot renovācijas rādītājus (pašlaik aptuveni 1 %), gan būtiski palielināt renovācijas pamatīgumu (t. i., būtiski ietaupīt enerģiju), lai līdz 2050. gadam panāktu pilnībā dekarbonizētu ēku fondu.

(3) Lētākas enerģijas rīcības plānā ("rīcības plāns") ([2]), kas pieņemts 2025. gada 26. februārī kā daļa no tīras rūpniecības kursa ([3]), ir iekļautas galvenās darbības, kuru mērķis ir samazināt enerģijas izmaksas mājsaimniecībām un uzņēmumiem un palīdzēt veidot patiesu enerģētikas savienību, kas nodrošina konkurētspēju, drošību un dekarbonizāciju, kā arī to, ka pārejā uz klimatneitrālu ekonomiku neviens netiek atstāts novārtā. Rīcības plāna pamatā ir četri pīlāri un astoņas galvenās darbības, ieskaitot īpašu darbību energoefektivitātes palielināšanai un enerģijas ietaupījumu panākšanai, uzsverot energoefektivitātes kā cenas ziņā pieejamas enerģijas, dekarbonizācijas un rūpniecības konkurētspējas galvenās veicinātājas nozīmi. Lai sekmētu energoefektivitāti, Komisija atbalstīs tirgus dalībniekus un finanšu iestādes vienotā energoefektivitātes tirgus veicināšanā.

(4) 2022. gada maija paziņojumā par plānu *REPowerEU* ([4]), kam sekoja *REPowerEU* ceļvedis Krievijas enerģijas importa izbeigšanai ([5]) un Eiropas Komisijas priekšlikums regulai par pakāpenisku Krievijas gāzes importa izbeigšanu un potenciālās energoatkarības uzraudzības uzlabošanu ([6]), tika uzsvērts, cik svarīga ir enerģijas taupīšana, energoefek-

([1]) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/1119 (2021. gada 30. jūnijs), ar ko izveido klimatneitralitātes panākšanas satvaru un groza Regulas (EK) Nr. 401/2009 un (ES) 2018/1999 ("Eiropas Klimata akts") (OV L 243, 9.7.2021., 1. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1119/oj).

([2]) Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Eiropadomei, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Lētākas enerģijas rīcības plāns. Enerģētikas savienības patiesās vērtības atraisīšana: lētas, efektīvas un tīras enerģijas nodrošināšana ikvienam Eiropas iedzīvotājam", COM(2025) 79 final, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=celex:52025DC0079.

([3]) Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Tīras rūpniecības kurss – kopīgs konkurētspējas un dekarbonizācijas ceļvedis", COM(2025) 85 final, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=celex:52025DC0085.

([4]) Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Plāns *REPowerEU*", COM(2022) 230 final, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=COM%3A2022%3A230%3AFIN&qid=1653033742483.

([5]) Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Eiropadomei, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Ceļvedis Krievijas enerģijas importa izbeigšanai", COM(2025) 440 final/2, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52025DC0440R%2801%29&qid=1747125158211.

([6]) Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par pakāpenisku Krievijas dabasgāzes importa izbeigšanu, potenciālās energoatkarības uzraudzības uzlabošanu un Regulas (ES) 2017/1938 grozīšanu, COM(2025) 828 final, 2025/0180(COD), https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A52025PC0828&qid=1750669110360.

tivitāte un ēku fonda renovēšana, lai sasniegtu ES enerģētiskās drošības mērķus un visiem nodrošinātu cenas ziņā pieejamu un ilgtspējīgu enerģiju. Vairāk nekā puse Eiropā patērētās gāzes tiek izmantota ēkās, tādējādi tām ir būtiska nozīme Eiropas enerģētiskās drošības un neatkarības kontekstā.

(5) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā (ES) 2023/1791 ([7]) par energoefektivitāti (EED pārstrādātā redakcija) ir noteikts saistošs ES mērķrādītājs līdz 2030. gadam par 11,7 % samazināt primārās enerģijas patēriņu un enerģijas galapatēriņu. Tas ievērojami palielina 2030. gada ieceru vērienīgumu attiecībā uz energoefektivitāti, arī attiecībā uz energoefektivitātes finansējumu un atbalstu iedzīvotāju spēju stiprināšanai un palīdzībai enerģētikas pārkārtošanas jomā.

(6) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā (ES) 2024/1275 ([8]) par ēku energosniegumu (ĒESD pārstrādātā redakcija) ir paredzēta virkne pasākumu, kas palīdzēs strukturāli uzlabot ēku energosniegumu un mudinās dalībvalstis izveidot visaptverošu veicinošu satvaru, izmantojot pieejamus un pārredzamus konsultāciju rīkus un palīdzības instrumentus, piemēram, vienas pieturas aģentūras.

(7) Pamatīga renovācija ([9]), jo īpaši tāda, kas ietver ēku siltumizolācijas visaptverošus uzlabojumus, līdz šim ir īstenota visai ierobežoti, neraugoties uz tās izšķirošo lomu Savienības enerģētikas un klimata mērķu sasniegšanā.

(8) Pašreizējās publiskās rīcībpolitikas pievēršas pieprasījuma pusei, galvenokārt izmantojot regulatīvās prasības, izpratnes veicināšanas kampaņas, publiskās subsīdijas, fiskālos stimulus un preferenciālu finansējumu, kas līdz šim ir izrādījušies nepietiekami, lai veicinātu vidējas un pamatīgas renovācijas vajadzīgajā mērogā, lai gan tās ir atbalstījušas energoefektivitātes pamata uzlabojumus.

(9) EED pārstrādātās redakcijas (ES) 2023/1791 30. pantā un ĒESD pārstrādātās redakcijas (ES) 2024/1275 17. pantā ir atzīta nepieciešamība izmantot pienācīgu finansiālo un tehnisko atbalstu, lai mobilizētu investīcijas energoefektivitātes pasākumos un energorenovācijā nolūkā sasniegt 2030. gada energoefektivitātes mērķrādītājus un ēku renovācijas mērķus, un līdz 2050. gadam panākt klimatneitralitāti. ĒESD pārstrādātās redakcijas (ES) 2024/1275 17. pantā arī noteikts, ka finansiāliem stimuliem prioritārā kārtā vajadzētu būt vērstiem uz mazaizsargātām mājsaimniecībām, enerģētiskās nabadzības skartiem cilvēkiem un sociālajos mājokļos dzīvojošajiem cilvēkiem. Turklāt saskaņā ar pārstrādātās ĒESD (ES) 2024/1275 9. pantu atbilstība minimālajiem energosnieguma standartiem ir jāatbalsta, izmantojot tehnisko palīdzību un integrētas finansēšanas shēmas, kas stimulē pamatīgu renovāciju un pakāpenisku pamatīgu renovāciju, kā arī pasākumus ar ekonomiku nesaistītu šķēršļu likvidēšanai.

(10) Padomes Ieteikuma par to, kā nodrošināt taisnīgu pārkārtošanos uz klimatneitralitāti ([10]), 7. pantā dalībvalstis tiek mudinātas mobilizēt publisko un privāto finansiālo atbalstu un nodrošināt stimulus privātām investīcijām atjaunīgajos energoresursos un energoefektivitātē, papildinot to ar konsultācijām patērētājiem par to, kā labāk pārvaldīt savu enerģijas patēriņu un pieņemt informētus lēmumus par enerģijas taupīšanu.

([7]) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2023/1791 (2023. gada 13. septembris) par energoefektivitāti un ar ko groza Regulu (ES) 2023/955 (OV L 231, 20.9.2023., 1. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2023/1791/oj).

([8]) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2024/1275 (2024. gada 24. aprīlis) par ēku energosniegumu (OV L, 2024/1275, 8.5.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1275/oj).

([9]) Saskaņā ar ĒESD pārstrādātās redakcijas 2. panta 20. punktu "pamatīga renovācija" ir renovācija, kurā tiek ievērots princips "energoefektivitāte pirmajā vietā", kura koncentrējas uz būtiskiem būves elementiem un kuras rezultātā tiek pārveidota ēka vai ēkas daļa: a) pirms 2030. gada 1. janvāra – par gandrīz nulles enerģijas ēku; b) no 2030. gada 1. janvāra – par bezemisiju ēku. Turklāt saskaņā ar ĒESD 17. panta 16. punktu "dalībvalstis stimulē pamatīgu renovāciju un pakāpenisku pamatīgu renovāciju ar lielāku finansiālo, fiskālo, administratīvo un tehnisko atbalstu. Ja tehniski vai ekonomiski nav iespējams ēku pārveidot par bezemisiju ēku, renovāciju, kuras rezultātā primārās enerģijas izmantojums tiek samazināts vismaz par 60 %, šā punkta piemērošanas nolūkā uzskata par pamatīgu renovāciju".

([10]) Padomes Ieteikums (2022. gada 16. jūnijs) par to, kā nodrošināt taisnīgu pārkārtošanos uz klimatneitralitāti (OV C 243, 27.6.2022., 35. lpp., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=oj:JOC_2022_243_R_0004).

(11) Lai sasniegtu šos mērķus, ir svarīgi vēl vairāk mobilizēt privātā kapitāla ieguldījumus un novērst investīciju nepietiekamību. Lai energoefektivitātes nozarei piesaistītu vairāk uzņēmumu un investoru, ir svarīgi veicināt tirgus pieprasījumu pēc energoefektivitātes un ēku renovācijas.

(12) Zemais pieprasījums pēc energorenovācijas un energoefektivitātes uzlabojumiem, jo īpaši pēc vidējas un pamatīgas renovācijas, ir būtisks šķērslis ES tīras enerģijas un energoefektivitātes mērķu sasniegšanai.

(13) Tāpēc, lai aktivizētu un agregētu pieprasījumu pēc investīcijām energoefektivitātē un energorenovācijā, ir svarīgi izveidot vienas pieturas aģentūras, kas sniedz informāciju, kā arī konkrētu palīdzību iedzīvotājiem visā renovācijas ceļa gaitā.

(14) Mājsaimniecībām, jo īpaši mājsaimniecībām ar zemiem ienākumiem un mazaizsargātām mājsaimniecībām ir būtiski ierobežota renovācijas spēja. Šie ierobežojumi ietver arī pretrunīgas prioritātes īpašnieka un īrnieka attiecībās vai kopīpašuma kontekstā, sarežģītus lēmumu pieņemšanas procesus, laika, zināšanu un finanšu resursu trūkumu un grūtības piekļūt pielāgotām konsultācijām un finanšu instrumentiem.

(15) Pretrunīgu interešu dēļ īrnieki bieži vien atsakās no renovācijas sniegtajiem ieguvumiem: izīrētāji ir atbildīgi par modernizāciju, bet tiem ir maza motivācija ieguldīt, jo tie ir īrnieki, nevis izīrētāji, kuri parasti gūst labumu no zemākiem rēķiniem par enerģiju un labākiem dzīves apstākļiem. Nenoteiktība ilgtermiņa īres līgumos arī attur izīrētājus no dārgu uzlabojumu veikšanas. Uzticības veicināšana un informācijas asimetrijas mazināšana, izmantojot skaidru saziņu, neatkarīgus konsultāciju pakalpojumus, uzticamus darbuzņēmējus, energokopienas un citas iedzīvotāju vadītas iniciatīvas, var palīdzēt saskaņot īrnieku un izīrētāju intereses.

(16) Daudzos ieguvumus, ko sniedz energorenovācijas projekti, var negatīvi ietekmēt kvalitātes trūkumi (piem., sliktas kvalitātes materiāli, nepareiza uzstādīšana) un koordinācijas trūkums starp iesaistītajiem speciālistiem vai renovācijas posmu secībā, un tā rezultātā patēriņš vai izmaksas faktiski var būt lielākas, nekā gaidīts, vai arī renovācijas var nebūt tik ilgtspējīgas.

(17) Vienas pieturas aģentūras ir atzītas par būtisku instrumentu iepriekš minēto šķēršļu novēršanai ēku energorenovācijas jomā un kopumā renovāciju atvieglošanai. Tās uz vietas vienkāršo piekļuvi speciālajām zināšanām, konsultācijām un renovācijas uzņēmumiem un finansējumam. Vairākās dalībvalstīs jau ir veiksmīgi izveidotas vienas pieturas aģentūras, kas pēc pārstrādātās ĒESD (ES) 2024/1275 18. panta un pārstrādātās EED (ES) 2023/1791 22. panta īstenošanas sasniegs plašāku auditoriju.

(18) Tādējādi plaša vienas pieturas aģentūru tīkla izveide valsts un vietējā līmenī ir viens no veidiem, kā vienkāršot ES politikas īstenošanu, nodrošinot, ka ES rīcībpolitikas sniedz rezultātus un ka iedzīvotāji un uzņēmumi saņem pienācīgu atbalstu.

(19) Savukārt vienas pieturas aģentūrām var būt izšķiroša nozīme energoefektivitātes atbalstīšanā mājsaimniecībās, uzņēmumos un pakalpojumu nozarēs, jo īpaši mazos uzņēmumos un mikrouzņēmumos, un tādējādi tās var palīdzēt mazināt enerģijas izmaksas un palielināt ES uzņēmumu konkurētspēju, vienlaikus atbalstot ES enerģētikas un klimata mērķus.

(20) Tāpat kā mājokļu īpašniekiem, arī mazajiem uzņēmumiem un mikrouzņēmumiem bieži trūkst tehnisko spēju un finanšu zināšanu, lai izstrādātu un īstenotu energoefektivitātes pasākumus. Tiem var būt vajadzīga palīdzība, lai piekļūtu pieejamiem publiskajiem stimuliem un privātā finansējuma piedāvājumiem. Kopumā tie gūtu labumu no pielāgotām konsultācijām un atbalsta, lai padziļinātu zināšanas, palielinātu informētību un orientētos tehniskajos, finansiālajos un administratīvajos lēmumos, kas jāpieņem, lai izstrādātu un īstenotu energoefektivitātes projektus.

(21) Vienas pieturas aģentūras var pildīt dažādas funkcijas, ne tikai sniegt tehniskas, administratīvas un finansiālas konsultācijas par energoefektivitāti un ēku renovāciju. Tās var sniegt galalietotājiem un patērētājiem arī informāciju un kontaktinformāciju par specializētiem kontaktpunktiem, kas var palīdzēt izprast viņu tiesības, attiecīgos tiesību aktus un pieejamos strīdu izšķiršanas mehānismus. Tās var piedāvāt īpašus pakalpojumus mazaizsargātām mājsaimniecībām, enerģētiskās nabadzības skartiem cilvēkiem, kā arī cilvēkiem mājsaimniecībās ar zemiem ienākumiem ([11]).

(22) Eiropas pilsoņu paneļdiskusijā par energoefektivitāti 2024. gadā Komisijai tika iesniegti ieteikumi, kuros uzsvērta vienas pieturas aģentūru un konsultāciju pakalpojumu būtiskā nozīme energoefektivitātes uzlabošanā ([12]).

(23) EED pārstrādātās redakcijas (ES) 2023/1791 22. panta 4. punktā ir noteikts, ka dalībvalstīm ir jāizveido vienas pieturas aģentūras vai līdzīgi mehānismi, lai galalietotājiem un galaizmantotājiem, jo īpaši mājsaimniecībām un mazajiem lietotājiem, kas nav mājsaimniecības, ieskaitot mazos un vidējos uzņēmumus (MVU) un mikrouzņēmumus, sniegtu tehniskas, administratīvas un finansiālas konsultācijas un palīdzību energoefektivitātes jomā. EED pārstrādātās redakcijas (ES) 2023/1791 22. panta 6. punktā ir noteikts, ka Komisija sniedz dalībvalstīm vadlīnijas minēto vienas pieturas aģentūru izveidei ar mērķi panākt visā Savienībā saskaņotu pieeju. Minētajā punktā izklāstīto pamatnostādņu mērķis ir veicināt sadarbību starp publiskajām struktūrām, enerģētikas aģentūrām un sabiedrības virzītām iniciatīvām.

(24) Šā ieteikuma pielikumā sniegtās detalizētās vadlīnijas atspoguļo esošos vienas pieturas aģentūru pakalpojumus, modeļus, pārvaldības struktūras un pieredzi visā ES, lai veicinātu veiksmīgu paraugpraksi un kopīgu pieeju visā ES. Sīki izstrādātajās vadlīnijās un šajā ieteikumā ir uzsvērts galvenais uzdevums balstīt vienas pieturas aģentūras pakalpojumus vietējā un kultūras kontekstā, maksimāli izmantot sadarbību ar valsts, reģionālajām un vietējām publiskajām struktūrām un enerģētikas aģentūrām.

(25) Detalizētajās vadlīnijās arī uzsvērts pozitīvais ieguldījums, ko sniedz energokopiena vai iedzīvotāju virzītas un komerciālas iniciatīvas, kurām var būt būtiska ietekme papildus valsts virzītām iniciatīvām.

(26) Saskaņā ar ĒESD pārstrādātās redakcijas (ES) 2024/1275 18. panta 1. punktu dalībvalstīm jānodrošina, ka tiek izveidoti un darbojas tehniskās palīdzības mehānismi, izmantojot arī iekļaujošas vienas pieturas aģentūras ēku energosnieguma jomā, kas paredzētas visiem ēku renovācijā iesaistītajiem aktoriem, *inter alia* mājokļu īpašniekiem un administratīvajiem, finanšu un ekonomikas aktoriem, piemēram, MVU, ieskaitot mikrouzņēmumus. Tas būtu jādara sadarbībā ar kompetentajām iestādēm un attiecīgā gadījumā ar privātām ieinteresētajām personām.

(27) Savos nacionālajos ēku renovācijas plānos (NĒRP), kas ir daļa no pārskata par plānotajām un īstenotajām rīcībpolitikām un pasākumiem, dalībvalstīm ir jāziņo par vienas pieturas aģentūru vai līdzīgu mehānismu izveidi tehnisku, administratīvu un finansiālu konsultāciju un palīdzības sniegšanai saskaņā ar pārstrādātās ĒESD (ES) 2024/1275 18. pantu.

(28) Citu ĒESD pārstrādātajā redakcijā (ES) 2024/1275 izklāstīto rīku mērķis ir padarīt renovāciju vienkāršāku un nodrošināt, ka ēku īpašnieki saņem uzticamu informāciju par izmaksefektīvākajiem risinājumiem, kas pielāgoti viņu ēku specifikai un viņu vajadzībām. Saskaņā ar ĒESD pārstrādātās redakcijas (ES) 2024/1275 12. pantu dalībvalstīm līdz 2026. gadam ir jāizveido valsts ēku renovācijas pases shēmas, lai palīdzētu ēku īpašniekiem veikt pakāpenisku renovāciju pārejai uz bezemisiju ēkām. Saskaņā ar ĒESD pārstrādātās redakcijas (ES) 2024/1275 19. pantu energosnieguma sertifikātos ir jāiekļauj ieteikumi ēkas energosnieguma izmakslietderīgai uzlabošanai. Minētajā 19. pantā ir arī noteikts, ka ļoti zemas energoefektivitātes klases ēku īpašnieki ir jāuzaicina uz vienas pieturas aģentūru.

([11]) Vienotie kontaktpunkti var būt daļa no vispārējiem patērētāju informācijas punktiem un var sniegt informāciju par patērētāju tiesībām, piemērojamiem tiesību aktiem un strīdu izšķiršanas mehānismiem, kas pieejami strīda gadījumā. Tie var aptvert ne vien energoefektivitātes jautājumus, bet arī atbalstu dabasgāzes patērētājiem, ieskaitot pakāpenisku atteikšanos no gāzes, konsultācijas par ilgtspējīgas siltumapgādes iespējām un piekļuvi atjaunīgajai enerģijai, vai arī informāciju par energokopienu izveidi.

([12]) Nobeiguma ieteikumi, Eiropas pilsoņu paneļdiskusija par energoefektivitāti, https://citizens.ec.europa.eu/european-citizens-panels/energy-efficiency-panel_en.

(29) Saskaņā ar EED pārstrādātās redakcijas (ES) 2023/1791 30. panta 2. punktu Komisijai ir jāpalīdz dalībvalstīm izveidot vai stiprināt esošos projektu izstrādes palīdzības mehānismus valsts, reģionālā vai vietējā līmenī, lai palielinātu investīcijas energoefektivitātē. Šajā nolūkā Komisijai citstarp būtu jāpalīdz izveidot vienas pieturas aģentūras, lai atbalstītu energoefektivitātes intervences un energorenovāciju *LIFE* apakšprogrammas "Pāreja uz tīru enerģiju" un Eiropas vietējā enerģijas atbalsta (*ELENA*) mehānisma vai citu pieejamo tehniskās palīdzības mehānismu/iniciatīvu ietvaros,

IR PIEŅĒMUSI ŠO IETEIKUMU.

1. Īstenojot šos ieteikumus izveidot vienas pieturas aģentūras ēku energoefektivitātes un energosnieguma jomā, dalībvalstīm būtu jāievēro šā ieteikuma pielikumā sniegtie praktiskie norādījumi.

Briselē, 2026. gada 10. martā

Komisijas vārdā –
Komisijas loceklis
Dan JØRGENSEN

PIELIKUMS

Praktiski norādījumi par vienas pieturas aģentūru pakalpojumiem ēku energoefektivitātes un energosnieguma jomā

1. Ievads. Tiesiskais un politikas konteksts

Vienas pieturas aģentūru (VPA) pakalpojumi ir būtisks instruments pieprasījuma stimulēšanai un investīciju plūsmu apkopošanai energorenovācijas jomā. Vienas pieturas aģentūrām ir izšķiroša nozīme ēku energorenovācijas un energoefektivitātes pasākumu praktiskās izvēršanas vienkāršošanā, palīdzības sniegšanā mājokļu īpašniekiem visā renovācijas gaitā, atbalsta nodrošināšanā maziem un vidējiem uzņēmumiem (MVU) un mikrouzņēmumiem energoefektivitātes pasākumu un risinājumu ieviešanā un informētības palielināšanā par ieguvumiem, ko sniedz energoefektivitātes uzlabojumi.

VPA struktūra un sniegtie pakalpojumi var ievērojami atšķirties, un tie būtu jāpielāgo valsts un vietējiem apstākļiem un iestāžu vajadzībām. Tomēr to sniegtie ieguvumi maksimāli palielinās, ja VPA integrē vairākus pakalpojumus un neaprobežojas tikai ar vispārīgu konsultāciju sniegšanu, ja tās sniedz pakalpojumus gan klātienē, gan tiešsaistē un ja to pārvaldība un finansiālā ilgtspēja jau sākotnēji ir skaidri izvērtēta un iekļauta stabilā pārvaldības sistēmā. Ja VPA ir pārdomāta struktūra un tās ir iekļautas atbalstošā visaptverošā ēku energoefektivitātes un energorenovācijas valsts satvarā, tās var būtiski veicināt energorenovāciju tempu un investīciju agregēšanu un mobilizēšanu energoefektivitātes jomā, vienlaikus nodrošinot iedzīvotājiem vispārējas sabiedriskas nozīmes pakalpojumus.

Šādā kontekstā Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2023/1791 ([1]) par energoefektivitāti (pārstrādāta redakcija) (EED pārstrādātā redakcija) 22. panta 6. punktā un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2024/1275 ([2]) par ēku energosniegumu (pārstrādāta redakcija) (ĒESD pārstrādātā redakcija) 18. panta 1. punktā ir noteikts, ka Komisijai ir jāsniedz vadlīnijas VPA izveidei ēku energoefektivitātes un energosnieguma jomā. Šīs vadlīnijas ir izstrādātas, izpildot šo prasību.

Ņemot vērā privāto dzīvojamo ēku fonda nozīmi Savienības 2030. un 2050. gada klimata un enerģētikas mērķrādītāju sasniegšanā, šajās vadlīnijās galvenā uzmanība ir pievērsta šim segmentam. Tomēr līdzīgu pieeju var piemērot publisko subjektu vai MVU un mikrouzņēmumu vajadzībām.

Šīs vadlīnijas papildina Komisijas Ieteikumu (ES) 2024/2481 ([3]) un jo īpaši minētā ieteikuma pielikuma "VPA tehnisku, administratīvu un finansiālu konsultāciju sniegšanai energoefektivitātes jomā – 22. panta 4., 5. un 6. punkts" 5.3. iedaļu. Konkrētāk, lai gan minētajā ieteikumā iekļautās vadlīnijas attiecas uz pārstrādātās EED 22. panta transponēšanu, šajās pamatnostādnēs ir izklāstīti ieteikumi, kā risināt galvenos jautājumus, ar kuriem īstenošanas iestādes var saskarties, izveidojot un izmantojot VPA.

Šīs vadlīnijas arī papildina II pielikuma 5. iedaļu ([4]) Komisijas paziņojumā, kurā sniegti norādījumi par ĒESD pārstrādāto redakciju ("Finansiālie stimuli, prasmes un tirgus šķēršļi" (17. pants) un "Vienas pieturas aģentūras ēku energosnieguma jomā" (18. pants)) un kurā galvenā uzmanība pievērsta kritērijiem un prasībām, kas attiecas uz tehniskās palīdzības un VPA efektīvu ieviešanu valstu teritorijās.

([1]) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2023/1791 (2023. gada 13. septembris) par energoefektivitāti un ar ko groza Regulu (ES) 2023/955 (OV L 231, 20.9.2023., 1. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2023/1791/oj).

([2]) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2024/1275 (2024. gada 24. aprīlis) par ēku energosniegumu (OV L, 2024/1275, 8.5.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1275/oj).

([3]) Komisijas Ieteikums (ES) 2024/2481 (2024. gada 13. septembris), ar ko nosaka vadlīnijas Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2023/1791 21., 22. un 24. panta interpretācijai attiecībā uz noteikumiem, kas saistīti ar patērētājiem (OV L, 2024/2481, 23.9.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/reco/2024/2481/oj).

([4]) Komisijas paziņojums, kurā sniegti norādījumi par jauniem vai būtiski grozītiem pārstrādātās Ēku energosnieguma direktīvas (ES) 2024/1275 noteikumiem (OV C, C/2025/6438, 18.12.2025., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/6438/oj), II pielikums "Finanšu stimuli, prasmes un tirgus šķēršļi (17. pants) un vienas pieturas aģentūras (18. pants)", 5. iedaļa ("Vienas pieturas aģentūras (18. pants un 19. panta 3. punkts)").

Šīs vadlīnijas ir izstrādātas, pamatojoties uz Eiropas Komisijas ilgtermiņa pieredzi un speciālajām zināšanām, īstenojot ES programmas atbalstu vienas pieturas aģentūrām un citām darbībām energorenovācijas jomā un agregējot to rezultātus, jo īpaši izmantojot pamatprogrammas "Apvārsnis 2020" energoefektivitātes darbības un *LIFE* apakšprogrammu "Pāreja uz tīru enerģiju". Šīs vadlīnijas ir iedalītas šādās nodaļās:

— 2. iedaļā ir precizētas attiecīgās VPA definīcijas, jēdziens un mērķi,

— 3. iedaļā ir sīki aprakstīts klienta ceļš, dažādie pakalpojumi un esošie VPA modeļi,

— 4. iedaļa aptver galvenos elementus, kuri jāņem vērā, veidojot VPA kā daļu no valsts energoefektivitātes atbalsta sistēmas,

— 5. iedaļa attiecas uz Savienības finansējuma atbalstu VPA izveidei mājokļu renovācijas jomā.

Visā dokumentā īpašos izcēlumos ir sniegti piemēri par esošo praksi. Dokumenta beigās pielikumā "Papildu resursi" ir norādīti papildu informācijas avoti.

2. **Attiecīgās definīcijas un jēdzieni**

Jēdziens "vienas pieturas aģentūra" nav definēts ne pārstrādātajā EED (ES) 2023/1791, ne pārstrādātajā ĒESD (ES) 2024/1275, bet Ieteikumā (ES) 2024/2481 (3.2.2. iedaļā) ir norādīts, ka tas attiecas uz "virtuālu vai fizisku vietu, kurā ieinteresētās personas tiek atbalstītas visos jautājumos, kā arī renovācijas projekta īstenošanas posmos, kas saistīti ar energoefektivitāti, sākot no konsultācijām par šo tematu līdz visai informācijai un pakalpojumiem, kas tām vajadzīgi, lai īstenotu vērienīgu globālu energoefektivitātes/renovācijas projektu". VPA parasti sniedz tehniskas, administratīvas, juridiskas un finansiālas konsultācijas un palīdzību energoefektivitātes jomā, jo īpaši attiecībā uz ēku energorenovāciju.

VPA koncepcija ietver vienkāršošanas principu, jo īpaši attiecībā uz nepieciešamo kontaktpunktu un procedūras posmu skaita samazināšanu. Tas arī palīdz nodrošināt mājokļu īpašnieku uzticēšanos renovācijas rezultātiem un dažādu tirgus pārstāvju (līgumslēdzēju, piegādātāju u. c.) intervencei.

VPA var arī atvieglot mājsaimniecību piekļuvi kvalificētiem profesionāļiem un vienlaikus samazināt speciālistu komerciāla rakstura pūles, kas saistītas ar jaunu līgumu iegūšanu.

VPA izveides mērķi atšķiras un var ietvert visus vai daļu no šādiem elementiem:

— **informācijas izplatīšana**, galveno uzmanību pievēršot tam, lai nodrošinātu vēstījumu konsekvenci un tās struktūras (vai struktūru) uzticamību, kas tos izplata,

— **piekļuves racionalizēšana finansiālajam atbalstam** (piem., vienotais finansēšanas portāls), mērķu un attiecināmības nosacījumu vienkāršošana un pārvaldības izmaksu optimizēšana,

— **atbildības jomas precizēšana un uzticības iegūšana**, kas ir būtisks nosacījums vērienīgākai pārjaunošanai,

— **prasmju kopuma veidošana**, apvienojot speciālistu prasmes un atbalstot jaunu prasmju attīstību,

— **neliela mēroga investīciju veicināšana un agregēšana** un tādas kritiskās masas sasniegšana, kas pēc tam varētu pamatot īpašu finanšu risinājumu, ieskaitot finanšu instrumentu un īpašu partnerību ar finanšu iestādēm, izveidi ([5]).

([5]) Komisijas ieteikums par privāto energoefektivitātes investīciju atraisīšanu C(2026) 1526.

3. **Dažādu un savstarpēji papildinošu pakalpojumu klāsts**

3.1. **Universāla risinājuma neesība**

Ņemot vērā cilvēku un attiecīgo situāciju daudzveidību, kā arī sadrumstalotību, kas pastāv būvniecības nozarē, ko veido daudzi mazie uzņēmumi un mikrouzņēmumi, mājokļu renovācija ir sarežģīts process.

1. Tāpēc viens no VPA galvenajiem mērķiem ir uzņemties ar mājokļu atjaunošanu saistīto sarežģītību un pēc iespējas atbrīvot mājsaimniecības un citus tirgus dalībniekus no šā sloga. Lai atvieglotu renovācijas procesu, pārstrādātā EED (ES) 2023/1791 vai pārstrādātā ĒESD (ES) 2024/1275 neparedz vienotu struktūru visu pakalpojumu sniegšanai visām personām. **Tā vietā, lai izveidotu vienotu struktūru, mērķim vajadzētu būt saskaņotu un savstarpēji papildinošu struktūru ekosistēmas izveidei.**

Ir daudz dažādu veidu, kā apvienot mājokļu īpašniekiem nepieciešamos pakalpojumus, un daži no tiem nepārprotami ietilpst publiskās rīcības jomā, bet citi daudz ciešāk sakņojas privātajā tirgū. Jāatzīmē arī, ka **direktīvās nav precizēts, kam būtu jāsniedz pakalpojumi**, un jo īpaši tas, vai operatoriem vajadzētu būt publiskiem vai privātiem. **Šajās direktīvās arī nav noteikts, ka pakalpojumi jāsniedz bez maksas**, un tas nozīmē, ka pakalpojumu sniedzējs var iekasēt maksu. Tomēr šajās direktīvās ir noteikts, ka dalībvalstīm ir jānodrošina atbilstoši finansiāli pasākumi un tehniskā palīdzība, īpašu uzmanību pievēršot mazaizsargātām mājsaimniecībām. Tāpēc publiskajām iestādēm būtu jānodrošina, ka VPA pakalpojumi ir pieejami visiem – īpaši tiem, kam tie visvairāk vajadzīgi.

Kā minēts iepriekš, **VPA galvenajam mērķim vajadzētu būt uzticības veidošanai visā renovācijas procesā**. Mājokļu renovācijas procesā bieži rodas izaicinājumi un neskaidrības, tādēļ daudzi mājokļu īpašnieki, neskatoties uz pieejamo informāciju un stimuliem, vilcinās uzsākt visaptverošu renovāciju. Lai pieprasījums pēc vērienīgas modernizācijas pieaugtu, mājokļu īpašniekiem ir jājūtas pārliecinātiem ne tikai par to, ka saņemtie padomi ir uzticami, bet arī par to, ka organizācijas, ar kurām viņi sadarbojas, var tikt sauktas pie atbildības un ka problēmu gadījumā var izmantot tiesiskās aizsardzības līdzekļus. Ir svarīgi apzināties, ka uzticības veidošanos nosaka kultūra un ka pieejas dažādos kontekstos var ievērojami atšķirties. Piemēram, dažos reģionos uzticēšanās varētu būt cieši saistīta ar valdības atbalstu un iesaistīšanos, savukārt citos lielāka nozīme varētu būt kopienas vai privātā tirgus organizācijām. Tāpēc, lai gūtu panākumus, ir svarīgi sadarboties ar vietējām ieinteresētajām personām, izprast reģionālās problēmas un pielāgot stratēģijas vietējām prioritātēm. Izpratne par šīm niansēm un to integrēšana īstenojamajos VPA modeļos nodrošinās, ka sniegtie pakalpojumi ir efektīvi un ka mājokļu īpašnieki tos vērtē pozitīvi.

Tādēļ ir būtiski balstīt VPA to vietējā kontekstā – bieži pilsētas vai reģiona līmenī – un izveidot skaidras, labi strukturētas attiecības ar vietējām publiskajām iestādēm, lai nodrošinātu VPA sekmīgu darbību ([6]).

3.2. **Klienta ceļš**

Šajā iedaļā ir sniegts mājokļu īpašnieku skatījums un sīki izklāstīti dažādie atbalsta veidi, kas tiem pieejami, īstenojot energorenovācijas projektu, kā arī biežāk sastopamās problēmas, ar kurām viņiem, visticamāk, nāksies saskarties. Klienta ceļš ir definējams kā posmu kopums, kas mājokļu īpašniekiem jāiziet, lai pabeigtu savu projektu. Nākamajos punktos soļi ir izklāstīti ļoti secīgi, lai gan noteiktos posmos var būt vairāki atkārtojumi un atgriezeniskās saites cikli.

0. **Izraisītājnotikums.** Cilvēki ne vienmēr ir gatavi rīkoties, un, ņemot vērā bieži vien sarežģīto un apgrūtinošo mājas renovācijas procesu, rīcības iespējas nereti ir ierobežotas un īslaicīgas. Lai gan vienkāršākas darbības nereti var rosināt ar informāciju un tirgvedību, ar to parasti nepietiek, lai veicinātu pamatīgu energorenovāciju, – tās gadījumā būtiska nozīme ir arī citiem kontekstuālajiem elementiem un motivējošiem faktoriem. Piemēram, ir īpaši būtiski vērsties pie mājsaimniecībām, kad tās mājokli iegādājas, jo tās varētu būt ieinteresētas veikt pamatīgu renovāciju pirms pārcelšanās. Var arī mudināt mājsaimniecības veikt darbus, kad ģimene paplašinās, vai, gluži pretēji, kad bērni pārceļas dzīvot citur. Enerģija nav galvenais izraisītājfaktors

([6]) *JRC Publications Repository – The role of one-stop shops in energy renovation – a comparative analysis of OSSs cases in Europe.*

nevienā no šiem piemēriem; tas drīzāk ir otrā plāna jautājums procesā, kas uzsākts citu bažu dēļ. Arī energosnieguma sertifikāts vai saistīts rīks, piemēram, renovācijas pase vai energoaudita rezultāts, kas apliecina, ka ēkai ir vājš energosniegums, var rosināt pārdomas par renovācijas nepieciešamību. Saskaņā ar pārstrādātās ĒESD (ES) 2024/1275 19. pantu publiskajām iestādēm ir pienākums uzaicināt attiecīgos mājokļu īpašniekus (kuriem pieder ēka vai ēkas vienība ar zemu energosniegumu) uz VPA, lai sniegtu tiem konsultācijas par renovāciju ([7]).

1. **Piesaistīšana.** Šajā kontekstā, lai mazinātu izmaksas, kas saistītas ar jaunu interesentu piesaisti, pirmais risinājums var būt vienkārši nodrošināt pakalpojuma redzamību un pieejamību, lai atbalstītu tikai tās mājsaimniecības, kuras jau ir sākušas renovācijas procesu un aktīvi meklē palīdzību. Tomēr šāda pasīva pieeja rada risku, ka darbs notiks galvenokārt ar mājsaimniecībām, kuras jau ir pārliecinātas un savu renovāciju būtu īstenojušas arī bez ārēja atbalsta. Var īstenot arī proaktīvāku pieeju, lai ātri identificētu mājsaimniecības, kuras ir situācijā, kas ir labvēlīga renovācijas veikšanai. Piemēram, var izveidot partnerības ar privātklientus apkalpojošām bankām, lai sniegtu īpašu atbalstu jauniem pircējiem. Sperot soli tālāk un neraugoties uz ievērojami augstākām izmaksām, proaktīvas iesaistes stratēģijas, piemēram, mobilie informācijas punkti apkaimēs un mājsaimniecību apmeklējumu kampaņas, ir pierādījušas savu efektivitāti un joprojām ir būtiskas.

2. **Vienkāršots situācijas novērtējums un ieteikumi.** Lielākā daļa publisko VPA, kas pašlaik darbojas Savienībā, sniedz informācijas (uz ziņojuma saturu vērstus) un konsultāciju (uz saņēmēja vajadzībām vērstus) pakalpojumus, lai palīdzētu mājokļu īpašniekiem pieņemt lēmumus. Lai gan šādas konsultācijas ir vispārīgas, tās sniedz mājokļu īpašniekiem pamatinformāciju, kas vajadzīga, lai izlemtu, vai turpināt procesu un spert nākamos soļus klienta ceļā. Tomēr, lai gan šāda pieeja ir vērsta uz to, lai pasargātu VPA no profesionālās atbildības par jebkādām problēmām, kas var rasties darbu izpildes laikā, tā atstāj visus lēmumus un to sekas mājokļa īpašnieka ziņā.

3. **Projekta izstrāde.** Kad ir pieņemts sākotnējais lēmums veikt darbu, jāveic detalizēta analīze (arī, piem., energoaudits uz vietas), pēc tam detalizēti jāapraksta veicamie darbi, kā arī jānosaka konkrētas prasības (piem., attiecībā uz izmantojamām tehnoloģijām un materiāliem). Detalizēti izstrādāts projekts ir ļoti vērtīgs un nepieciešams pamatīgai energorenovācijai. Tomēr tā izmaksas vairumam mājokļu īpašnieku joprojām ir šķērslis, ja vien tās netiek subsidētas. Lielākajai daļai mājokļu īpašnieku trūkst specializētu prasmju, kas vajadzīgas, lai viņi paši varētu īstenot šo īpaši svarīgo un saspringto projekta posmu. Ņemot vērā nepieciešamo detalizācijas pakāpi, šajā posmā sniegtie pakalpojumi neizbēgami ietver to sniedzēja profesionālo atbildību. Tie var arī pilnībā ietilpt tirgus konkurences jomā, jo tos parasti var sniegt arhitekti vai būvniecības speciālisti.

4. **Uzņēmumu atlase.** Lielākajā daļā gadījumu amatnieki un montāžas speciālisti patiesībā ir mājokļu īpašnieku pirmais saskarsmes punkts ar energoefektivitātes renovācijas procesu. Galvenā motivācija sazināties ar viņiem ir ļoti atšķirīga, un tā ne vienmēr ir enerģijas taupīšana. Ja ar viņiem sazinās tieši, amatnieki parasti piedāvā ne tikai veikt renovācijas darbus, bet arī izstrādāt to projektu par vienotu kopējo samaksu. Šīs pieejas priekšrocība ir mazākas sākotnējās izmaksas un, iespējams, procesu paātrināšana. Papildu sarežģījums šajā posmā ir tas, ka būvniecības nozare ir ļoti sadrumstalota un amatnieki, pat ja viņi ir augsti kvalificēti savā jomā, ne vienmēr spēj piedāvāt sarežģītas, visaptverošas renovācijas. Lai gan darbuzņēmēju atlasei ir izšķiroša nozīme, piedāvājumu tehniskais raksturs un tas, ka ir jālemj par faktiskajām investīciju izmaksām, šo posmu mājokļu īpašniekiem padara īpaši saspringtu. Šī problēma ir īpaši jūtama, ja darbi nav pietiekami precīzi definēti vai mājokļu īpašniekiem trūkst profesionāla atbalsta, un tas vēlāk var radīt neparedzētas izmaksas, kavējumus vai tiesvedību.

5. **Finansēšanas plāns.** Lai gan šeit tas ir aplūkots salīdzinoši vēlā procesa posmā, finansēšanas plāna izstrāde parasti tiek sākta krietni agrāk, un tas tiek pakāpeniski precizēts, tehniskajiem lēmumiem un izmaksām kļūstot skaidrākām. Mājsaimniecības maksātspēja neizbēgami ietekmē tehniskos lēmumus, un projekta struktūra tiek atkārtoti pārskatīta, ņemot vērā finansēšanas iespējas. Šajā posmā tiks identificētas arī pieejamās/iespējamās valsts subsīdijas un izvērtēta aizņēmuma nepieciešamība.

([7]) Direktīvas 19. panta 13. punktā ir noteikts, ka tādu ēku īpašnieki, kuru energosnieguma sertifikātā norādītais līmenis ir zemāks par C līmeni, ir jāaicina uz vienas pieturas aģentūru renovācijas konsultāciju saņemšanai vai nu kad beidzas energosnieguma sertifikāta termiņš, vai piecus gadus pēc tā izdošanas atkarībā no tā, kas notiek agrāk.

6. **Finansēšanas risinājumi.** Saistībā ar finansēšanas plānu izšķirošs posms lielākajā daļā pamatīgas energorenovācijas projektu ir ārējo finansējuma avotu nodrošināšana, jo ievērojamās sākotnējās izmaksas parasti būtiski pārsniedz pieejamos mājsaimniecību ietaupījumus. Šie avoti parasti ietver patēriņa aizdevumus (kas var būt subsidēti), nodrošinātus mājokļu aizdevumus vai hipotekāros kredītus (jo īpaši tad, ja renovācija ir daļa no mājokļu iegādes projekta) un publiskā finansējuma pasākumus, piemēram, dotācijas, nodokļu atvieglojumus, finanšu instrumentus un subsidētus aizdevumus.

7. **Renovācijas darbi.** Renovācijas darbus parasti veic viens vai, biežāk, vairāki būvniecības uzņēmumi. Šie uzņēmumi nereti pārstāv atšķirīgas un savstarpēji nekoordinētas specializācijas, kuru iesaisti nepieciešams laikus plānot un saskaņot, un tas var būt sarežģīti.

8. **Būvuzraudzība/darbu pieņemšana.** Efektīva būvniecības koordinācija un uzraudzība ir svarīga, lai nepieļautu, ka darbuzņēmēji veic nekvalitatīvu darbu. Plaša mēroga projektos dažādu darbuzņēmēju darba uzraudzība ir nopietns izaicinājums, kam lielākā daļa cilvēku nav sagatavoti. Lai gan darbu parasti uzrauga arhitekti, daudzi mājokļu īpašnieki izvēlas paši pārraudzīt projektus. Tas var radīt nopietnas ar ēku saistītas problēmas, piemēram, mitrumu no termiskajiem tiltiem vai sliktu iekštelpu gaisa kvalitāti, kā arī finansiālas sekas, ja netiek izpildītas dotācijas prasības.

9. **Kvalitātes nodrošināšana, garantijas un turpmākie pasākumi.** Ņemot vērā šķēršļus un nenoteiktību, kas saistīta ar vērienīgu energorenovāciju, vienas pieturas aģentūras joprojām pārāk reti piedāvā tādus pakalpojumus kā kvalitātes nodrošināšana, garantijas un turpmākie pasākumi. Pašreizējā tirgus brieduma apstākļos energorenovācijas jomā jānorāda, ka ir svarīgi konsekventi nodrošināt renovācijas kvalitāti. Veiktā darba kvalitātes garantija (t. i., garantija attiecībā uz izmantotajiem materiāliem un metodēm, ko dēvē arī par iekšējo energosnieguma garantiju), kā arī skaidra apņemšanās novērst jebkādus defektus, kuru rezultātā energosniegums ir zemāks, nekā gaidīts, varētu ievērojami veicināt vērienīgākus renovācijas projektus. Privāto dzīvojamo ēku sektorā kvalitātes jēdziens būtu pat jāpaplašina, lai aptvertu sniegto pakalpojumu kvalitāti, sākot ar sākotnējo saziņu un beidzot ar pēcpārdošanas pakalpojumiem. Tas varētu ietvert uzraudzību pēc darbiem, mājokļu īpašniekiem sniegtus padomus un ieteikumus par uzstādītā aprīkojuma pareizu lietošanu, kā arī norādījumus par to, kā panākt plānoto enerģijas patēriņa samazinājumu.

Izstrādājot VPA, darbs nekad nesākas pilnīgi no nulles. Visā aprakstītajā klienta ceļā daudzi profesionāļi, ieskaitot amatniekus un montāžas speciālistus, energoauditorus, arhitektus, brokerus, komunālo pakalpojumu sniedzējus, privātpersonas apkalpojošās bankas un enerģētikas aģentūras, jau piedāvā ar renovāciju saistītus pakalpojumus ēku īpašniekiem. Zemais pieprasījums pēc pamatīgas renovācijas nav skaidrojams ar dalībnieku trūkumu, bet gan ar **koordinācijas neesību un savstarpēji pretrunīgām interesēm, kas neļauj nodrošināt ēku īpašnieku vajadzībām atbilstošu visaptverošu risinājumu**.

Tāpēc VPA pieejas mērķis nav obligāti ieviest jaunus dalībniekus, bet gan izveidot un stiprināt trūkstošās saites starp sadrumstalotiem tirgus piedāvājumiem, tādējādi paātrinot pāreju uz pamatīgu renovāciju.

3.3. **Konsultāciju modelis: uzsvars uz informācijas sniegšanu**

Pirmo VPA modeli var saukt par konsultāciju modeli. Koncentrējoties uz klienta ceļa sākotnējo posmu, šīs pieejas mērķis ir nodrošināt pieejamību un sasniegt lielu auditoriju, sniedzot vispārīgus norādījumus bez ievērojamu resursu piesaistes. Īstenojot šo pieeju, tiek plaši izplatīta informācija, tādējādi cenšoties veidot jaunus sociālos standartus un veicināt sabiedrības attieksmes maiņu par labu energoefektivitātei.

Šie pakalpojumi parasti ietver sākotnējo mājokļa energosnieguma novērtējumu un vispārīgus ieteikumus par iespējamiem uzlabojumiem, neiedziļinoties konkrētās projekta detaļās. Lai gan sniegtie ieteikumi ir vispārīgi, tie ir praktiski un īstenojami. Mājokļu īpašnieki joprojām ir pilnībā atbildīgi par lēmumu pieņemšanu attiecībā uz projektu un par darbuzņēmēju atlasi, tomēr var tikt nodrošināta palīdzība kvalificētu darbuzņēmēju piesaistē. Pakalpojumi bieži ietver arī plānotajām investīcijām pielāgotas finanšu konsultācijas, kā arī konsultācijas par esošajām subsīdijām un to, kā tām piekļūt.

Tomēr konsultāciju modelim ir daži ierobežojumi. Tam trūkst konkrētības, jo tas nepiedāvā ne detalizētus projekta plānus, ne darbuzņēmēju koordināciju, lai gan šie aspekti var būt būtiski mājokļu īpašniekiem, kuri īsteno sarežģītas renovācijas. Šis modelis parasti arī neietver profesionālās atbildības uzņemšanos par renovācijas rezultātiem un tādējādi nodrošina mājokļu īpašniekiem mazāk garantiju. Tas var arī neapmierināt visas mājokļa īpašnieka vajadzības, jo īpaši tad, ja nepieciešama visaptveroša projekta vadība. Attiecībā uz finansējumu galvenā uzmanība tiek pievērsta pašām investīcijām, nevis konkrētajam investoru profilam, jo īpaši ņemot vērā to, ka finanšu konsultāciju sniegšana ir reglamentēta profesija. Šie ierobežojumi padara šos pakalpojumus mazāk pievilcīgus mājokļu īpašniekiem, kuriem energorenovācijas projekta izstrāde un būvuzņēmumu atlase parasti ir vissarežģītākie posmi.

***HAUSKUNFT* piemērs (Austrija)**

Ar programmas "Apvārsnis 2020" atbalstu Vīnes pilsēta 2020. gada beigās sāka savas VPA darbību, lai paātrinātu privāto dzīvojamo ēku renovāciju.

VPA darbojas ar nosaukumu *HAUSKUNFT* un saņem darbības un finansiālu atbalstu no pilsētas. Tā sniedz bezmaksas konsultācijas privātmāju un daudzdzīvokļu ēku īpašniekiem telefoniski, virtuālās sanāksmēs vai klātienes sesijās un palīdz viņiem plānot renovācijas projektus. Pakalpojums ir pieejams arī arhitektiem, projektētājiem un īpašumu pārvaldniekiem, kuriem ir nepieciešamas norādes.

HAUSKUNFT darbība galvenokārt ir vērsta uz renovācijas procesa sākotnējiem posmiem, sniedzot atbalstu augstas kvalitātes koncepciju izstrādē. Lai arī VPA izmēģinājuma kārtā ir sniegusi papildu pakalpojumus, kas saistīti ar finansējumu un pastiprinātu atbalstu mājokļu īpašniekiem, tie vēl nav kļuvuši par daļu no tās standarta piedāvājuma.

Lai papildinātu šos pakalpojumus, renovācijas partneru kvalitātes platformā (*Qualitätsplattform Sanierungspartner*) tiek uzturēts reģistrs, kurā iekļauti pārbaudīti plānotāji, amatnieki un būvuzņēmumi, kas apņēmušies nodrošināt kvalitatīvu ēku renovāciju. Sadarbojoties ar *HAUSKUNFT*, platforma palīdz īpašniekiem atrast kvalificētus renovācijas speciālistus

Sk.: https://www.hauskunft-wien.at/.

Šķiet, ka daudzas VPA, kas pašlaik darbojas Savienībā, īsteno tikai šo konsultāciju modeli, kas, iespējams, izriet no kļūdainas izpratnes par konkurenci un valsts atbalsta noteikumiem. No šādas pārāk piesardzīgas pieejas bieži izriet, ka publiski finansētas VPA izvairās no tādu pasākumu veikšanas, kurus tās uzskata par tirgus darbībām, piemēram, no projekta specifikāciju izstrādes, darbuzņēmēju atlases un būvdarbu uzraudzības, lai gan regulējums šādu iesaisti tirgū atļauj. Publiskas struktūras var piedalīties privātā sektora tirgos, ja tās nepārkāpj konkrētus Līgumos paredzētus noteikumus. Faktiski valsts atbalsta noteikumi nav vērsti uz pakalpojumu sniedzēja veidu, bet gan uz sniegto pakalpojumu raksturu un konkrētajiem nosacījumiem, saskaņā ar kuriem šie pakalpojumi tiek sniegti. Turklāt ne EED pārstrādātajā redakcijā (ES) 2023/1791, ne ĒESD pārstrādātajā redakcijā (ES) 2024/1275 nav noteikti ierobežojumi attiecībā uz to, kā būtu jāstrukturē VPA pakalpojumi vai kāda veida organizācijām tie būtu jāsniedz, ja vien tās sniedz "neatkarīgas konsultācijas" (ĒESD pārstrādātās redakcijas (ES) 2024/1275 18. panta 3. punkts). Šis tiesiskais regulējums ļauj publiskām un publiski finansētām struktūrām sniegt aktīvu atbalstu gan izstrādes, gan īstenošanas posmā, kā izklāstīts 3.4. un 3.5. iedaļā.

3.4. **Atbalsta modelis: uzsvars uz palīdzību mājsaimniecībām**

Lai novērstu iepriekšējā modeļa ierobežojumus, VPA var uzņemties proaktīvāku lomu, **operatīvi atbalstot mājokļu īpašniekus to energorenovācijas projektu īstenošanā**. Saskaņā ar šo pieeju sniegtie pakalpojumi parasti ietver:

— detalizētu energoauditu veikšanu uz vietas, lai analizētu konkrēto situāciju un noteiktu iespējamos ietaupījumus,

— veicamo darbu detalizētu noteikšanu, ieskaitot īpašu prasību definēšanu (piem., attiecībā uz termiskajiem tiltiem), kā arī pārliecināšanos par to, ka šīs specifikācijas atbilst dotāciju prasībām (piem., termiskās pretestības līmenis, būvnieku kvalifikācija),

— atbalsta sniegšanu mājokļu īpašniekiem darbuzņēmēju atlasē un, iespējams, sarunās par cenām,

— būvlaukuma pārraudzību un kvalitātes nodrošināšanas procesu izpildes nodrošināšanu.

Šo modeli var uzskatīt par paplašinātu arhitekta pilnvarojumu, kas aptver gandrīz visu klienta ceļu Tas nepārprotami nozīmē tirgus darbību veikšanu un profesionālās atbildības uzņemšanos par sniegto atbalstu, kas iezīmē būtisku pavērsienu un **robežšķirtni starp konsultāciju modeli un atbalsta modeli**. Pāreju no viena modeļa uz otru var formalizēt, citstarp samaksājot par sniegtajiem pakalpojumiem, noslēdzot pakalpojumu līgumu starp VPA un mājokļa īpašnieku vai veicot klātienes apmeklējumu nolūkā veikt auditu.

***OpenGela* piemērs (Spānija)**

OpenGela ir VPA pakalpojums Basku zemē (Spānijā), ko atbalsta Basku zemes valdība, lai veicinātu pilsētvides atjaunošanu. Šā pakalpojuma centrā ir apkaimju biroji, kas centralizē visus procesus un administratīvās darbības saistībā ar daudzdzīvokļu ēku integrēto renovāciju, proti, sākot no administratīvās lietvedības līdz sadarbībai ar energopakalpojumu sniedzējiem un finanšu palīdzībai. Uzsvars uz apkaimju renovāciju ļauj nodrošināt plašu vietējās kopienas iesaisti un palīdz stiprināt uzticēšanos un vietējo iedzīvotāju rīcībspēju, ne vien atvieglojot energorenovāciju, bet arī uzlabojot dzīves kvalitāti (pieejamību, ugunsdrošību, ilgtspēju).

VPA, ko finansē no ES programmas "Apvārsnis 2020" (*HIROS4All*) līdzekļiem, izmēģinājuma kārtā sāka darboties divās mazaizsargātās apkaimēs, proti, *Otxarkoaga* (Bilbao) un *Txonta* (Eibara), un sekmīgi renovēja 460 mājokļus. Tagad šī pieeja ir izvērsta, izveidojot vēl deviņus apkaimju birojus visā Basku zemē, lai piedāvātu renovācijas pakalpojumus 4 800 iedzīvotājiem, un *Torre Urizar* ir īstenots jauns paraugprojekts. Pateicoties ES *LIFE* programmai "Pāreja uz tīru enerģiju" (*BIRTUOSS*), tiek testēts modernizēts VPA modelis, kas ļauj precīzāk plānot renovāciju, izmantojot ēku renovācijas pases. Paredzams, ka projekts piesaistīs investīcijas 120 miljonu EUR apmērā, ieskaitot 40 miljonus EUR energosnieguma renovācijai.

Sk.: https://opengela.eus/en.

Šā modeļa ietvaros **tiek piedāvāta nevis neitralitāte, bet gan neatkarība**: mājokļu īpašniekiem jābūt pārliecībai, ka VPA darbojas viņu labā, nevis trešās personas interesēs. Šī neatkarība būs cieši saistīta ar līgumattiecībām un VPA finansēšanas avotiem, kas skaidroti tālāk 3.5. iedaļā. Ir svarīgi atzīmēt, ka atbalsta modelis ietver tikai darbu uzraudzību, nevis pašu darbu nodrošināšanu: tie jāuztic būvniecības speciālistiem, slēdzot atbilstošus līgumus. Turklāt šī pieeja ir daudz darbietilpīgāka nekā konsultāciju modelis, un tās ilgtspējas nodrošināšanai parasti ir nepieciešama publiskā subsīdija.

3.5. **Īstenošanas modelis: pakalpojumu sniegšana *un* būvdarbi**

Trešajā VPA modelī, ko var saukt par īstenošanas modeli, VPA ne tikai plāno, bet arī veic renovācijas darbus. Šādā gadījumā VPA var veikt daļu darbu pati un/vai nolīgt būvuzņēmumus, kuru pakalpojumi mājokļa īpašniekam ir jāizmanto. VPA attiecības ar būvuzņēmumiem var būt strukturētas vairākos veidos (apakšuzņēmējs vai līgumpartneris ar kopīgu vai atsevišķu atbildību), iespējams, izmantojot pamatlīgumus.

Būvdarbu integrēšana VPA piedāvātajos pakalpojumos veido otro būtisko pavērsienu un iezīmē robežšķirtni starp atbalsta modeli un īstenošanas modeli. Šajā scenārijā VPA vairs nedarbojas tikai mājokļu īpašnieku interesēs, bet, veicot darbus, īsteno arī savas ekonomiskās vai organizatoriskās intereses. No tā neizriet, ka iepriekš sniegtas konsultācijas ir mazāk vērtīgas, bet var radīt bažas par šo konsultāciju objektivitāti. Pozitīvs aspekts ir tas, ka, tā kā VPA var gūt peļņu no būvdarbiem, tā var piedāvāt cenu ziņā pieejamākas sākotnējās konsultācijas. Gadījumos, kad šāda veida VPA modelis tiek atbalstīts ar publiskajiem stimuliem, publiskajām iestādēm būs jāparedz noteikumi, kas vajadzīgi, lai nodrošinātu, ka atbalstītā VPA ņem vērā mājokļu īpašnieku intereses, vienlaikus veicinot energorenovācijas īstenošanu un sekmējot savas saimnieciskās intereses.

3.6. **Finansēšanas risinājumu apvienošana ar iepriekš aprakstītajiem modeļiem**

Iepriekš izklāstītajā tipoloģijā finansējums nav uzskatāms par atsevišķu elementu, bet drīzāk par papildu pakalpojumu, kas tiek piesaistīts vienam no trim iepriekšējās sadaļās aprakstītajiem modeļiem. VPA var sniegt dažādus pakalpojumus, lai palīdzētu mājokļu īpašniekiem finansēt renovāciju energoefektivitātes uzlabošanas vajadzībām, un šos pakalpojumus ir iespējams apvienot.

Atbalsts piekļuvē publiskajām dotācijām. VPA var racionalizēt dažādu dotāciju apvienošanas procesu un nodrošināt projektu atbilstību dotāciju prasībām. Tā var arī palīdzēt mājokļu īpašniekiem sagatavot dotāciju pieteikumus.

Publisko dotāciju priekšfinansējums. Lai gan publiskās dotācijas uzlabo ieguldījumu rentabilitāti, tās parasti tiek izmaksātas pēc darbu pabeigšanas, un tas nozīmē, ka mājokļu īpašniekiem viss projekts sākotnēji ir jāfinansē pašiem. VPA var piedāvāt īstermiņa aizdevumus, lai novērstu šo īslaicīgo finansējuma trūkumu, projekta izstrādes posmā mazinot riskus saistībā ar neatbilstību dotācijas nosacījumiem. Var izmantot arī īpašus subrogācijas pilnvarojumus, lai VPA varētu saņemt daļu dotācijas mājokļa īpašnieka vārdā kā īstermiņa priekšfinansējuma aizdevumu atmaksu.

***C-REAL* piemērs (Beļģija)**

No pamatprogrammas "Apvārsnis 2020" līdzekļiem finansētā projekta *C-REAL* ietvaros ir izveidota ilgtermiņa partnerība starp aizdevējiestādi *ONESTO* un renovācijas konsultāciju pakalpojumu sniedzēju *DUBOLIMBURG*, lai uzlabotu ēku renovācijas tempu un kvalitāti Limburgas provincē Beļģijā. Šī iniciatīva ir paplašināta, izveidojot *Energy House Limburg*, kas vienas pieturas aģentūrā apvienoja darbuzņēmējus un arhitektus.

Projekts finanšu iestādēm sniedza vairākas vērtīgas atziņas. Nekustamā īpašuma pircējiem izšķiroša nozīme bija renovācijas plānošanas integrēšanai iegādes procesā. Laikus veikta renovācijas vajadzību, izmaksu un optimālā darbu grafika novērtēšana ļauj efektīvi vienoties par cenām un finansēšanas kārtību, vienlaikus nodrošinot, ka energoefektivitātes uzlabojumi tiek pareizi saskaņoti ar pārējiem renovācijas darbiem. Energosnieguma sertifikātiem bija liela nozīme arī mājokļu īpašnieku motivēšanā uzsākt renovāciju, jo īpaši to īpašnieku gadījumā, kuri ēkas jau bija iegādājušies.

Renovācijas stimulu iekļaušana aizdevumu produktos stiprina banku spēju sekot līdzi energosnieguma uzlabojumiem. Apvienojumā ar detalizētiem renovācijas plāniem un izmaksu novērtējumiem šī pieeja ļauj labāk pārvaldīt riskus un pieņemt pamatotākus lēmumus par aizdevumu piešķiršanu, vienlaikus mazinot riskus, kas saistīti ar zema energosnieguma īpašumu finansēšanu.

Projekts parādīja, ka sadarbībā balstīta ekosistēma, kas nodrošina datu kopīgošanu un palīdzību klientiem, ievērojami uzlabo renovācijas rezultātus. Šī pieeja palīdz visām ieinteresētajām personām pieņemt izsvērtākus lēmumus visā renovācijas procesā.

Sk.: https://www.c-real.be.

Iepriekšēja atbilstības pārbaude privātpersonas apkalpojošās bankas finansējuma piedāvājumam. Lai gan banka parasti pati veiks mājokļa īpašnieka finansiālā stāvokļa analīzi, VPA var atvieglot uzticamības pārbaudi, jo īpaši sniedzot informāciju standartizētā formātā, vienojoties ar banku. VPA var veidot partnerības ar vienu vai vairākām konkrētām bankām un pamatot, ka tā spēj nodrošināt pietiekami lielu projektu portfeli, kas varētu motivēt banku izveidot energorenovācijai pielāgotu finanšu produktu, apmācīt savu personālu tā izmantošanā un, iespējams, ļaut VPA to tirgot bankas vārdā.

Autonomi finansēšanas risinājumi. VPA pakalpojumu paketē var iekļaut pat atsevišķu finanšu piedāvājumu. Tas veido **trešo būtisko pavērsienu un (nozīmīgu) iespēju, ko var pievienot katram no trim modeļiem** (lai gan līdz šim tā izmantota tikai atbalsta un īstenošanas modeļos). Finansēšanas iespēju integrēšana padara VPA pievilcīgāku mājokļa īpašniekam, jo lēmums uzsākt darbus vairs nav atkarīgs no trešās puses – bankas – apstiprinājuma. Tā kā aizdevuma pieteikums tiek sagatavots jau agrīnā projekta posmā, tas parasti netiek noraidīts. Visbeidzot, ja pastāv ieguldījumu

dotācijas, tās kā kombinētus finansēšanas risinājumus var integrēt finansējuma piedāvājumā kapitāla atlaižu veidā. Lai šis risinājums būtu pievilcīgs, VPA finanšu piedāvājums ir aktīvi jāpopularizē, lai veidotu uzticības līmeni, kas ir pielīdzināms tradicionālo banku un finanšu iestāžu sniegtajai uzticamībai. Viens no galvenajiem mērķiem finansējuma integrēšanai VPA pakalpojumos ir apvienot sākotnējās izmaksas (piem., par auditiem, pētījumiem) ar ilgtermiņa finansēšanas risinājumiem, padarot tās par daļu no ilgtspējīga, pakāpeniska atmaksas mehānisma. Tomēr, lai nodrošinātu atsevišķa finanšu piedāvājuma sniegšanu, nepieciešams atbilstošs tiesiskais regulējums ([8]), jo banku darbība ir stingri regulēta.

***SERAFIN* piemērs (Francija)**

Francijā *tiers-financeur* likumā ir definēts kā operators, kas apvieno energoefektivitātes uzlabošanas darbus ar daļējas vai pilnīgas finansēšanas pakalpojumiem. Pēdējos desmit gados šo modeli ir izmēģinājušas vairākas vietējās pašvaldības (reģioni un metropoļu teritorijas), kas tagad ir apvienotas asociācijā *SERAFIN*, kuras izveide tika atbalstīta pamatprogrammas "Apvārsnis 2020" *ORFEE* projekta ietvaros.

Īstenojot šo projektu, tika izveidots *tiers-financeurs* paredzēts resursu centrs, lai veicinātu zināšanu, metožu un speciālo zināšanu apmaiņu. Projekts atbalstīja arī *tiers-financeurs* modeļa ieviešanu Francijā, koordinējot attīstības pasākumus (pētījumus, procedūras, IT rīkus u. c.). Projekta ietvaros tika ieviests kvalitātes atbilstības un kontroles satvars, lai atbalstītu apdrošināšanas shēmas īstenošanu nolūkā garantēt renovācijas darbus. Projekts arī uzlaboja *tiers-financeurs* finansējuma piedāvājumus, nodrošinot to refinansēšanas iespējas, īstenojot sadarbību ar privātpersonas apkalpojošām bankām un uzlabojot piekļuvi Eiropas fondiem, piemēram, Eiropas Reģionālās attīstības fondam (ERAF).

Šī iniciatīva tiek turpināta, veidojot Energorenovācijas banku (*FIDEO-BRE* projekts, ko finansiāli atbalsta Francijas valdības zaļās pārkārtošanās aģentūra *ADEME*). Šī finanšu iestāde nodrošinās aizdevumus, kas pieejami visām mājsaimniecībām – arī tām, kurām ir ierobežota piekļuve finansējumam. Aizdevumus izsniegs privātās bankas un *tiers-financeurs*, lai atbalstītu augstas kvalitātes energorenovāciju saskaņā ar *SERAFIN* kvalitātes standartiem.

Iesaistītās bankas gūs labumu no satvara, kas nodrošina kvalitātes, riska un izmaksu kontroli. Aizdevumi atbildīs zaļās taksonomijas kritērijiem, lai tos varētu iekļaut zaļo obligāciju portfeļos. *Tiers-financeurs* varēs koncentrēties uz tehniskā atbalsta sniegšanu, vienlaikus turpinot izsniegt aizdevumus un neradot pārmērīgu bilances pieaugumu vai augstas apstrādes izmaksas. Būs iespējams izveidot arī jaunus *tiers-financeurs*, kuriem nebūs jāuzņemas pienākums tieši pārvaldīt aizdevumus.

Iniciatīvu vada *SERAFIN* dalībnieki, un to atbalsta lielākās finanšu iestādes, ieskaitot *Procivis*, *Société Générale*, *La NEF*, *Crédit Mutuel*, *Crédit Coopératif*, *Crédit Logement* un *BNP Paribas*.

Sk.: https://serafin-renov.fr.

Turklāt var izskatīt dažādas atmaksas iespējas un instrumentus. Var izvērtēt **mājoklī balstīta finansējuma pieeju**, kas paredz, ka parāds tiek piesaistīts īpašumam, nevis mājokļa īpašniekam, lai mazinātu mājsaimniecību nevēlēšanos uzņemties finansiālas saistības, kuru ilgums pārsniedz mājoklī plānoto uzturēšanās laiku ([9]).

3.7. **3. nodaļas kopsavilkums par klienta ceļu un VPA modeļiem**

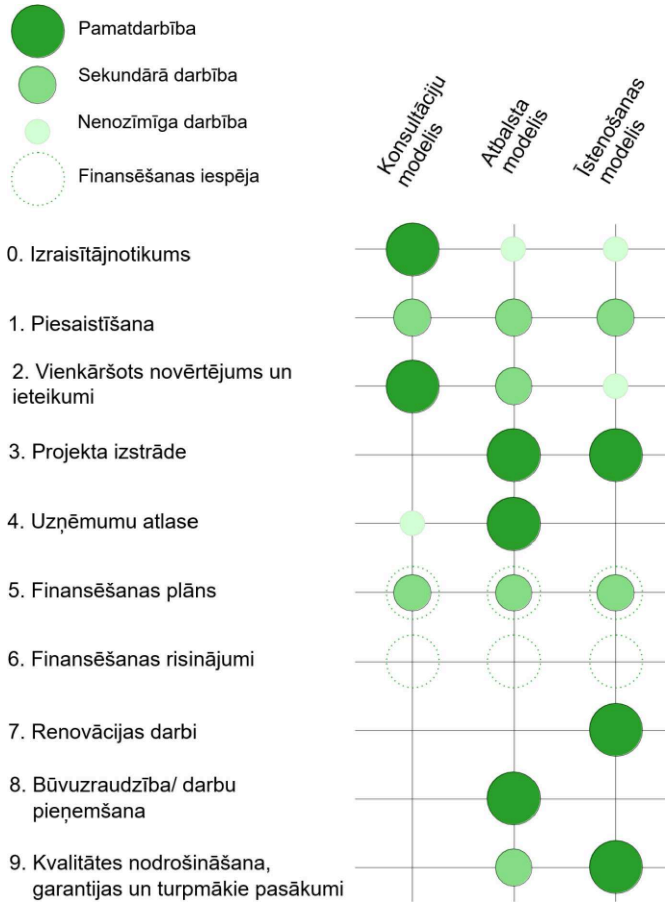
Nobeigumā 1. attēlā ir parādīts klienta ceļš un tas, kā dažādi VPA modeļi atbalsta katru no tā posmiem.

([8]) Jāņem vērā, ka dažos gadījumos, piem., lai priekšfinansētu publiskās dotācijas, ko parasti izmaksā *ex post*, īstermiņa aizdevumus var izsniegt bez bankas atļaujas, ja tie atbilst īpašām regulatīvām pamatnostādnēm.

([9]) Komisijas ieteikums par privāto energoefektivitātes investīciju atraisīšanu C(2026) 1526.

1. attēls

Kopsavilkums par izklāstītajiem modeļiem un klienta ceļu

4. Galvenie apsvērumi saistībā ar vienas pieturas aģentūras pakalpojumu izveidi

Šajā nodaļā ir izklāstīti galvenie apsvērumi un VPA organizatoriskā un finansiālā ietekme privāto dzīvojamo ēku sektorā.

4.1. Tiešsaistes un klātienes pieeju apvienošana

Tiešsaistes VPA var būt ļoti svarīgas nolūkā palielināt ēku īpašnieku informētību par enerģijas patēriņu, tā pārvaldības nozīmi un pieejamiem kontroles instrumentiem. Sniegto konsultāciju ietekmi var palielināt, ja tās tiek apvienotas ar informāciju par pieejamo finansiālo atbalstu. Tiešsaistes rīkus var izmantot, lai apzinātu un iepriekš atlasītu īpašniekus, kuri ir gatavi sākt sarežģītas un potenciāli dārgas procedūras. Ar mērenām izmaksām tiešsaistes pieejas, visticamāk, sasniegs plašu auditoriju un var ne tikai rosināt tūlītēju rīcību, bet arī ilgtermiņā palīdzēt palielināt sabiedrības informētību par ieguvumiem, ko sniedz energorenovācija un energoefektivitātes uzlabojumi.

Tomēr pilnībā tiešsaistē balstīta pieeja nav pietiekama, jo īpaši gadījumos, kad tiek veikta sarežģītāka, pamatīga renovācija un kad VPA piedāvātie pakalpojumi ietver vairākus komponentus, kuru īstenošanai nepieciešams īpašs attiecīgās ēkas novērtējums. Viens no aspektiem, kas jāņem vērā papildus piedāvātajam pakalpojumam, ir tas, ka cilvēkiem ir atšķirīgs digitālās pratības līmenis, un pat vislabākais tiešsaistes rīks neizbēgami nesasniegs ievērojamu daļu sabiedrības, bieži vien vecākos un mazaizsargātākos iedzīvotājus. Taču vēl būtiskāk – mājsaimniecība, visticamāk, neveiks apjomīgus un dārgus renovācijas darbus savā mājoklī, ja pirms tam nebūs notikušas vairākas klātienes sarunas ar VPA speciālistiem par plānotajiem darbiem un nebūs saņemtas skaidras, detalizētas instrukcijas vai norādes par veicamajām darbībām projekta laikā.

Turklāt ēkas īpašnieks var pilnībā neuzticēties platformai, kas sniedz informāciju, vai tikai daļēji izprast energorenovācijas sniegtos ieguvumus. Lai veidotu uzticēšanos un risinātu mājokļu īpašnieku konkrētās problēmas, ir vajadzīgs laiks un tehnisks dialogs, ko ar tiešsaistes risinājumu vien, visticamāk, neizdosies nodrošināt.

Eiropas Komisija 2024. gada sākumā organizēja pilsoņu paneļdiskusiju par energoefektivitāti, kurā piedalījās 150 nejauši atlasīti pilsoņi no visām ES dalībvalstīm. Paneļdiskusijas dalībnieki pieņēma 13 galīgos ieteikumus, un 1. ieteikumā uzsvērts, ka ir vajadzīga pieejama informācija, lai mājsaimniecības un organizācijas varētu uzlabot energoefektivitāti ([10]). Lai gan paneļdiskusijas dalībnieki atzina tiešsaistes rīku vērtību renovācijas ceļa uzsākšanai, viņi arī norādīja, ka ir ārkārtīgi svarīgi papildināt šo digitālo piedāvājumu ar fizisku klātbūtni, piemēram, reģionālajiem/vietējiem birojiem vai apmeklējumiem uz vietas.

4.2. **Ģeogrāfiskais tvērums**

ĒESD pārstrādātās redakcijas (ES) 2024/1275 18. panta 1. punktā noteikts, ka dalībvalstīm līdz 2026. gada maijam visā to teritorijā ir jāizveido VPA un jānodrošina to darbība saskaņā ar vienu vai vairākiem no pieciem ģeogrāfiskajiem kritērijiem, lai nodrošinātu ģeogrāfisko tvērumu un plašu piekļuvi VPA pakalpojumiem. Eiropas pilsoņu paneļdiskusijā par energoefektivitāti arī tika uzsvērts, ka ir svarīgi nodrošināt, lai VPA būtu pieejamas visiem iedzīvotājiem – arī lauku vai attālos apvidos – un iedzīvotājiem ar ierobežotām pārvietošanās spējām ([11]).

Lai iegūtu informāciju par ĒESD pārstrādātās redakcijas (ES) 2024/1275 18. panta 1. punktā noteiktajiem ģeogrāfiskā tvēruma kritērijiem, dalībvalstīm un attiecīgajiem tirgus dalībniekiem būtu jāiepazīstas ar Komisijas paziņojuma II pielikumu ([12]), kurā sniegti norādījumi par Direktīvu (ES) 2024/1275 ("Finansiālie stimuli, prasmes un tirgus šķēršļi" (17. pants) un "Vienas pieturas aģentūras ēku energosnieguma jomā" (18. pants)), kurā izklāstītas norādes par to, kā nodrošināt VPA efektīvu ieviešanu valstu teritorijās.

4.3. **Pieejas, kā nodrošināt mājokļu īpašnieku uzticēšanos**

Lai veidotu uzticību, būtiski ir nodrošināt, ka mājokļu īpašnieki ir apmierināti ar renovācijas rezultātiem un ka tiek īstenota kvalitātes kontrole.

Atbildības noteikšana ir būtiska, lai veicinātu uzticēšanos renovācijas atbalsta pakalpojumiem. Pārredzamībai vajadzētu būt prioritātei. Tāpēc VPA būtu jānodrošina dokumentācija par procesiem, kā arī par ieteikto intervenču izmaksām, to radītajiem ieguvumiem un riskiem. Klientu atsauksmju vākšana un publiska kopīgošana var arī vēl vairāk uzlabot uzticamību, potenciālajiem klientiem piedāvājot pierādījumus par kvalitatīvu pakalpojumu nodrošināšanu.

Ļoti svarīgi ir arī saglabāt augstus darba kvalitātes standartus, jo īpaši gadījumos, kad ir iesaistīti vairāki darbuzņēmēji vai apakšuzņēmēji. VPA var ievērot atzītas kvalitātes sistēmas un, ja nepieciešams, iegūt uzticamu organizāciju sniegtu akreditāciju. Šīs sistēmas var ietvert standartizētas procedūras, sertifikācijas prasības un sistemātisku kvalitātes uzraudzību. Piedāvājot stabilas garantijas, ko atbalsta kvalitātes apdrošināšanas shēmas, jo īpaši tad, ja tās ir integrētas ar finansēšanas iespējām, mājokļu īpašniekiem iespējams sniegt lielāku drošību. VPA var vēl vairāk palielināt uzticēšanos, īstenojot sertifikācijas procedūras, lai nodrošinātu darbuzņēmēju uzticamību un kvalitāti.

Skaidrs atbildības satvars un patērētāju aizsardzības politika var aizsargāt visas puses, nosakot pienākumus trūkumu novēršanai un izveidojot vienkāršas strīdu izšķiršanas procedūras. Patērētāju aizsardzībai būtu jāaptver ne tikai kvalitātes nodrošināšana, bet arī maldinošas tirgvedības prakses novēršana. Galvenie aizsardzības pasākumi varētu ietvert pieejamus kanālus bažu paušanai. Lai gan nopietnos gadījumos vajadzētu būt pieejamai oficiālai tiesvedībai, prioritāte būtu jāpiešķir alternatīviem strīdu izšķiršanas mehānismiem, lai nodrošinātu konfliktu efektīvu pārvaldību.

([10]) Eiropas pilsoņu paneļdiskusija par energoefektivitāti, 2024, Galīgie ieteikumi.

([11]) "Iesakām padarīt patērētājiem sniegto informāciju pieejamāku, pārredzamāku un izmantojamāku, lai mājsaimniecības un organizācijas varētu kļūt energoefektīvākas. Tāpēc mēs iesakām: izveidot fizisku vienas pieturas aģentūru tīklu pašvaldību līmenī (pilsētu domes, bibliotēkas), kur būtu pieejami neatkarīgi eksperti, kas sniegtu ieteikumus turpmākai rīcībai. Tīkls nedrīkstētu diskriminēt lauku/pilsētu teritorijas un sociālās grupas. Vienas pieturas aģentūrai būtu jāsniedz konsultācijas par likumdošanas, finanšu un tehniskajiem aspektiem, kā arī par vietējiem pakalpojumu sniedzējiem. Vietējie dalībnieki tiek aicināti veicināt informētību par pakalpojumu." Eiropas pilsoņu paneļdiskusija par energoefektivitāti, 2024, Galīgie ieteikumi.

([12]) II pielikums "Finansiālie stimuli, prasmes un tirgus šķēršļi (17. pants) un "Vienas pieturas aģentūras ēku energosnieguma jomā" (18. pants)" Komisijas paziņojumam, kurā sniegti norādījumi par jauniem vai būtiski grozītiem pārstrādātās Ēku energosnieguma direktīvas (ES) 2024/1275 noteikumiem (OV C, C/2025/6438, 18.12.2025., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/6438/oj).

4.4. **Īpaši pasākumi mazaizsargātām mājsaimniecībām**

Patērētāju aizsardzības politika ir īpaši svarīga mazaizsargātām mājsaimniecībām, ieskaitot ģimenes ar zemiem ienākumiem, vecāka gadagājuma cilvēkus un personas ar veselības problēmām. Šīs grupas bieži saskaras ar lielākām grūtībām orientēties sarežģītos renovācijas procesos, pārvaldīt tehnisko informāciju vai aizstāvēt savas patērētāju tiesības.

Īpaši aizsardzības pasākumi var ietvert stingrākus noteikumus par taisnīgu cenu noteikšanu, pielāgotu finansiālo palīdzību un renovācijas darbuzņēmēju labāku pārraudzību. Konkrēti pasākumi var ietvert specializētu konsultantu pieejamību, lai atbalstītu mazaizsargātus mājokļu īpašniekus, pārredzamus līguma nosacījumus un ar valsts atbalstu nodrošinātas garantijas, kas samazina finanšu riskus.

Lai sasniegtu marginalizētas iedzīvotāju grupas un sniegtu efektīvu atbalstu, ir svarīgi iesaistīt speciālistus ar sociālām prasmēm. Īpašas informētības veicināšanas kampaņas un lēmumu pieņemšanas rīki, piemēram, tiešsaistes pašnovērtējuma platformas, var palīdzēt veikt izsvērtu izvēli. Mērķorientēti informēšanas centieni var mazināt uzticības un informācijas trūkumu, kas bieži vien attur mazaizsargātas personas no energoefektīvu risinājumu ieviešanas. VPA var palielināt enerģētiski nabadzīgo mājsaimniecību informētību par vienkāršiem, lētiem pasākumiem, kuru mērķis ir uzlabot energoefektivitāti un palīdzēt samazināt rēķinus. Sadarbība ar vietējām kopienām, rīkojot pasākumus, īstenojot apkaimju iniciatīvas, apmeklējot mājsaimniecības un publiski demonstrējot veiksmīgus renovācijas projektus, var veicināt uzticību.

STEP projekts (“Risinājumi enerģētiskās nabadzības novēršanai”)

STEP projektā, ko finansē no pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” līdzekļiem, tika izstrādāts vienkāršs, inovatīvs un atkārtoti īstenojams modelis enerģētiskās nabadzības novēršanai, veicinot paradumu maiņu un zemu izmaksu energoefektivitātes risinājumus, izmantojot pielāgotas konsultācijas.

VPA, kas darbojas vietējā līmenī, ir ideālā situācijā, lai sniegtu neatkarīgu atbalstu, kas pielāgots konkrētām mājsaimniecību vajadzībām un ierobežojumiem, jo īpaši finanšu jomā. Sniedzot mazaizsargātām mājsaimniecībām piekļuvi esošajām finansiālā atbalsta iespējām, VPA var būtiski uzlabot ilgtspējīgu enerģētikas risinājumu pieejamību. Šie finanšu mehānismi var ietvert, piemēram, mērķorientētas subsīdijas, shēmas “atmaksā atkarībā no veiktā ietaupījuma” vai ilgtermiņa aizdevumus ar zemām vai nulles procentu likmēm.

Projektā *STEP* tika gūtas vairākas svarīgas atziņas par tādu VPA izveidi, kas paredzētas mazaizsargāto mājsaimniecību atbalstam. Būtisks elements bija priekšplāna darbinieku, piemēram, sociālo un veselības aprūpes darbinieku, prasmju veidošana, izmantojot modulāru apmācības programmu, tādējādi nodrošinot patērētājiem efektīvas konsultācijas. Projektā arī uzsvērts, cik svarīgas ir partnerības ar patērētāju organizācijām, vietējām kopienām un priekšplāna grupām, lai sasniegtu tos, kurus enerģētiskā nabadzība skar visvairāk.

Sk.: https://www.stepenergy.eu/.

VPA var būt būtiska nozīme enerģētiskās nabadzības novēršanā, atbalstot gan īpašniekus, gan īrniekus. Papildus atbalstam, ko VPA sniedz visiem mājokļu īpašniekiem, tā var palīdzēt mazaizsargātiem īpašniekiem piekļūt finansējumam, izmantojot īpašas valsts subsīdijas un pielāgotas finanšu shēmas, kā arī sniedzot atbalstu aizdevumu pieteikumu sagatavošanā iesniegšanai vietējās bankās. Arī īrnieki, kuri bieži vien nevar ietekmēt lēmumus par renovāciju, var gūt labumu no VPA, kas darbojas kā starpnieki, mudinot (un palīdzot) nekustamā īpašuma īpašniekus veikt renovāciju.

Komisijas Ieteikumā (ES) 2023/2407 ([13]) un tam pievienotajā norādījumu dokumentā ([14]) sniegts ieskats par enerģētiskās nabadzības pamatcēloņiem un izklāstīti konkrēti risinājumi. Ievērojot šos ieteikumus, VPA var kļūt par galvenajām enerģētiskās nabadzības apkarošanas sekmētājām, nodrošinot, ka neaizsargātām mājsaimniecībām ir pieejami praktiski un izmaksefektīvi risinājumi.

([13]) Komisijas Ieteikums (ES) 2023/2407 (2023. gada 20. oktobris) par enerģētisko nabadzību (OV L, 2023/2407, 23.10.2023., ELI: http://data.europa.eu/eli/reco/2023/2407/oj).

([14]) Komisijas dienestu darba dokuments: ES norādījumi par enerģētisko nabadzību (kas pievienoti Komisijas Ieteikumam par enerģētisko nabadzību (C/2023/4080), SWD(2003)647, 20.10.2023.

4.5. **"Iedzīvotāju virzītas renovācijas kolektīvu" specifika**

Iedzīvotāju virzīta renovācija (IVR) ir jauna koncepcija, kuras ietvaros iedzīvotāji tiek aktīvi izvirzīti ēku energorenovācijas centienu priekšplānā. Lai gan lielākā daļa publisko darbību, kuru mērķis ir atbalstīt renovāciju dzīvojamo ēku sektorā (piem., pilsētu atjaunošanas programmas, izpratnes veicināšanas kampaņas, vienas pieturas aģentūras), jau ir vērstas uz iedzīvotāju ieguldījuma un līdzdalības veicināšanu, IVR atšķiras ar to, ka tās virza paši iedzīvotāji un tās veidojas kā **augšupējas iniciatīvas, kuras vada iedzīvotāju kolektīvi**.

Aspekts, kas IVR atšķir no citiem renovācijas pasākumiem, kuros iesaistīti daudzi cilvēki (piem., dzīvokļu īpašnieku apvienību projekti), ir to mērķis īstenot ilgtspējīgu pieeju, kas sniedzas tālāk par dažiem atsevišķiem projektiem. IVR no citām iniciatīvām atšķir tas, ka tās īstenošanai tiek izveidota juridiska persona, energokopiena ([15]) vai līdzvērtīga struktūra ([16]), lai nodrošinātu ilgtermiņa apņemšanos un noturību. Šādas oficiālas struktūras balstās uz atvērtas un brīvprātīgas līdzdalības un efektīvas pārvaldības principiem, vienlaikus veicinot iedzīvotāju organizēšanos un spēju stiprināšanu. Šajās pieejās ir ietverta mēroga un ietekmes dimensija – tiek sagaidīts, ka IVR vienotā iniciatīvā apvienos vairāku ēku renovāciju, piemēram, ielas vai rajona/apkaimes līmenī.

Saskaņotu un savstarpēji papildinošu struktūru ekosistēmā **IVR var darboties kā papildu VPA**, efektīvi mazinot plaisu starp tradicionālām publiskām intervencēm un uz peļņu orientētām privātām pieejām.

***Alex Energie* piemērs Roterdamā (Nīderlandē)**

Pamatprogrammas "Apvārsnis 2020" projekta "Glābiet mājokļus" ietvaros Roterdamas pilsēta izmēģināja VPA iniciatīvu *Prins Alexander* rajonā. Tās VPA izmantoja augšupēju pieeju, uzsverot iedzīvotāju līdzdalību un vietējos enerģētikas kooperatīvus. Mājokļu īpašnieki saņem pakalpojumus stratēģiskas sadarbības ietvaros, ko īsteno Roterdamas pilsēta, *Alex Energie* (energokopiena, kurā darbojas locekļi no *Prins Alexander* rajona) un *HOOM* (energokooperatīvs, kas atbalsta energokopienas). *Alex Energie* aktīvi iesaista iedzīvotājus, veidojot vietējās darba grupas, veicot energoskenēšanu, izstrādājot enerģētikas plānus un organizējot kolektīvus iepirkumus. Tā arī informē mājokļu īpašniekus par energorenovācijas finansēšanas iespējām. Sīkāka informācija ir pieejama pilsētas tiešsaistes platformā, kur mājokļu īpašnieki var piekļūt informācijai par renovāciju, pieteikties dotācijām, augšupielādēt dokumentus un pieprasīt atbalstu pa tālruni.

Pilsētas uzmanības centrā ir atbalsta funkciju nodrošināšana energokooperatīviem. Pēc šā izmēģinājuma projekta pilsēta plāno paplašināt iniciatīvu visā Roterdamā, stiprinot vietējās kopienas un sekmējot risinājumu un paraugprakses apmaiņu. Sākotnēji koncentrējoties uz jumtu siltināšanu, pašvaldība darbu veikšanai iesaistīja arī vietējos uzņēmējus, no kuriem daudzi bija pašnodarbinātie. Tā apzināti iesaistīja uzņēmumus, kuri īsteno mācekļu programmas, lai atbalstītu jaunus uzņēmumus un nodrošinātu izglītojamajiem praktisku apmācību.

Finansiālais atbalsts tika nodrošināts ar aizdevumiem no Enerģētikas pārkārtošanās fonda (*Energietransitiefonds*), kurus izsniedza Roterdamas pašvaldība un kuru administrēšanu veica Nīderlandes pašvaldību mājokļu atbalsta fonds (*Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse Gemeenten*). Šie aizdevumi ir pieejami gan mājokļu īpašniekiem, gan dzīvokļu īpašnieku apvienībām.

([15]) ES tiesību aktos ir divas energokopienu definīcijas. "Atjaunojamās enerģijas kopienas" ir definētas Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā (ES) 2023/2413 (2023. gada 18. oktobris), ar ko attiecībā uz atjaunīgo energoresursu enerģijas izmantošanas veicināšanu groza Direktīvu (ES) 2018/2001, Regulu (ES) 2018/1999 un Direktīvu 98/70/EK un atceļ Padomes Direktīvu (ES) 2015/652 (OV L, 2023/2413, 31.10.2023., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2023/2413/oj), un "iedzīvotāju energokopienas" ir definētas Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā (ES) 2019/944 (2019. gada 5. jūnijs) par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz elektroenerģijas iekšējo tirgu un ar ko groza Direktīvu 2012/27/ES (OV L 158, 14.6.2019., 125. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2019/944/oj). Abas definīcijas ir elastīgas attiecībā uz to, kādu juridisko formu kopienas var izvēlēties (piem., biedrības, kooperatīvi). Papildus juridiskajai formai šajās definīcijās ir iekļauti arī kritēriji par dalību, autonomiju, atvērtību, mērķi un efektīvu kontroli.

([16]) Valstīs, kurās energokopienu jēdziens vēl nav pilnībā transponēts valsts tiesību aktos, subjektu, kas atbilst attiecīgajās Savienības direktīvās noteiktajiem kritērijiem, var uzskatīt par "iedzīvotāju virzītas renovācijas kolektīvu".

Sākotnējā pieredze, īstenojot izmēģinājuma projektu, liecina par vairākiem būtiskiem ieguvumiem no IVR pieejām ([17]). Tām ir potenciāls veicināt **uzticēšanos** vietējās kopienās, sekmējot līdzvērtīgu savstarpējo iesaisti un stiprinot sociālos tīklus, kas savukārt veicina plašāku līdzdalību. Lai gan IVR process sākotnēji var virzīties lēnāk nekā individuāli renovācijas centieni, IVR ir eksponenciālas izaugsmes potenciāls ("**sniega bumbas efekts**"), kas laika gaitā var paplašināties no atsevišķām ēkām līdz veselām apkaimēm. Pateicoties IVR **elastīgumam**, to ietvaros var pilnvērtīgi izmantot komerciālās iespējas, kuras publiskās VPA nereti ir mazāk ieinteresētas īstenot. IVR var nodrošināt ievērojamas **izmaksu priekšrocības** salīdzinājumā ar individuāliem projektiem, pateicoties brīvprātīgo ieguldījumam, apjomradītiem ietaupījumiem, kolektīviem iepirkumiem un standartizētiem risinājumiem. **Apvienojot resursus**, dalībnieki var arī uzlabot vispārējo prasmju bāzi, jo īpaši uzlabojot pakalpojumu sniedzēju uzraudzību. Atšķirībā no īstermiņa iniciatīvām IVR mērķis ir **radīt strukturālu un ilgstošu ietekmi**, izveidojot juridiskas personas, nevis paļaujoties tikai uz individuāliem centieniem.

4.6. **Cilvēkresursi VPA vajadzībām**

Kā liecina nosaukums, paredzams, ka vienas pieturas aģentūra sniegs daudzpusīgu pakalpojumu kopumu, lai palīdzētu mājokļu īpašniekiem visā viņu energorenovācijas ceļā. Tehniskajā ziņā konsultantiem vajadzētu spēt veikt energoauditus, apzināt pielāgotus ilgtspējīgus enerģētikas risinājumus, izstrādāt detalizētu projektu un pārbaudīt atbilstību būvniecības standartiem ([18]). Finansiālais atbalsts parasti var sniegties tālāk par pieejamo subsīdiju apzināšanu, palīdzot mājokļu īpašniekiem izvērtēt un nodrošināt piemērotus finansēšanas risinājumus ([19]). Konsultantu uzdevumos var ietilpt arī juridiska atbalsta sniegšana, palīdzot mājokļu īpašniekiem izprast un īstenot savas patērētāju tiesības, pārskatīt līgumus un orientēties regulatīvajās prasībās. Vissvarīgākais ir tas, ka VPA konsultantiem ir jāapvieno speciālās zināšanas ar spēcīgām savstarpējo attiecību veidošanas prasmēm, lai izprastu un ievērotu katra mājokļa īpašnieka individuālos apstākļus un ierobežojumus, jo īpaši sniedzot atbalstu mazaizsargātām mājsaimniecībām.

VPA panākumi lielā mērā ir atkarīgi no piemērotu un kvalificētu konsultantu piesaistes un viņu kompetences stiprināšanas. Ņemot vērā nepieciešamo prasmju plašo spektru, tādas komandas izveide, kas spēj nodrošināt visaptverošus VPA pakalpojumus, rada vairākus organizatoriskus izaicinājumus. Maz ticams, ka vienai personai būs visas vajadzīgās speciālās zināšanas, tāpēc nepieciešamas daudzdisciplināras komandas. Šo komandu veidošanā ir jāizmanto stratēģiska darbā pieņemšanas un sadarbības prakse, lai apvienotu dažādas profesionālās pieredzes. Īstenojot šīs pieejas, būtu jānovērtē gan specializētās kompetences, gan savstarpējo attiecību veidošanas prasmes, veidojot vidi, kas veicina zināšanu apmaiņu. Lai šos prasmīgos profesionāļus ne tikai nolīgtu darbā, bet arī noturētu, ir vajadzīga pārdomāta talantu pārvaldība.

VPA var sniegt pievilcīgas karjeras iespējas pieredzējušiem būvniecības speciālistiem, kuri apsver iespēju pamest būvniecības nozari. Var apsvērt pieejas šo speciālistu piesaistei, lai izmantotu viņu speciālās zināšanas. Uzsverot nozīmīgo ieguldījumu kopienu atbalstīšanā un cīņā ar klimata pārmaiņām, VPA var piesaistīt būvniecības nozarei jaunus speciālistus, īpaši sievietes un jauniešus. VPA un to veidotāji varētu sadarboties ar būvniecības nozares apvienībām, tehnoloģiju nodrošinātājiem, nodarbinātības aģentūrām, rūpniecības kamerām vai izglītības iestādēm, lai izstrādātu pielāgotas programmas, kas apvieno speciālās zināšanas (tehniskās, finanšu, juridiskās, komunikācijas, klientu apkalpošanas u. c.) ar savstarpējo attiecību veidošanas prasmēm. Šajās programmās varētu uzsvērt praktisko pieredzi, kas gūta, izmantojot stažēšanos vai māceklību esošajās VPA. Nepārtraukta profesionālā pilnveide ir būtiska, lai pakalpojumu piedāvājums atbilstu tehnoloģiju un regulējuma attīstībai.

Savukārt būvniecības nozares speciālisti, kas sadarbojas ar VPA, var saņemt atbalstu, lai sekmīgi integrētos VPA ekosistēmā un nodrošinātu noteikto kvalitātes standartu ievērošanu. Tas ietver izpratni par integrētām renovācijas pieejām, kvalitātes nodrošināšanas protokoliem un efektīvām sadarbības metodēm ar VPA un to rīkiem. Lai noteiktu kvalitātes standartus, saziņas protokolus un snieguma rādītājus, ir būtiski izveidot skaidrus partnerības satvarus ar darbuzņēmējiem. Regulāri darbsemināri un zināšanu apmaiņas sesijas var palīdzēt saglabāt saskaņotību starp VPA mērķiem un darbuzņēmēja spējām. Šīs partnerības var arī koncentrēties uz standartizētu pieeju izstrādi kopīgiem renovācijas scenārijiem, lai uzlabotu efektivitāti un uzticamību.

([17]) Attiecībā uz Komisijas rīcību iedzīvotāju virzītu renovācijas projektu atbalstam sk.: https://citizen-led-renovation.ec.europa.eu/index_en.

([18]) Jāņem vērā, ka atsevišķus pakalpojumus drīkst sniegt tikai licencēti arhitekti, jo šī ir reglamentēta profesija, uz kuru attiecas konkrētas juridiskās prasības un profesionālie standarti.

([19]) Līdzīgā kārtā, lai gan VPA var sniegt vispārīgu informāciju par finansēšanas iespējām, finanšu konsultācijas parasti būtu jāsniedz sertificētiem finanšu konsultantiem, kas atbilst regulatīvajām prasībām.

Darbaspēka apmācības iniciatīvas: *BUSHROSS*

Projektā "*Building Up Skills for Home Renovation One-Stop-Shops*" (*BUSHROSS*), ko finansē no *LIFE* apakšprogrammas "Pāreja uz tīru enerģiju" līdzekļiem, ir izmantota Īrijas un Bulgārijas pieredze, lai izstrādātu apmācības programmas VPA darbiniekiem šajās divās valstīs un pēc tam tās ieviestu arī Grieķijā, Polijā, Slovēnijā un Ukrainā.

Pievēršoties to darbinieku vajadzībām, kuri pārvalda mājokļu renovācijas juridiskos, tehniskos, ekonomiskos un sociālos aspektus, projekta ietvaros tiks izstrādātas četras specializētas mācību programmas: i) VPA uzņēmējdarbības modeļa satvars; ii) VPA izveide un darbība (ar praktiskās īstenošanas padomiem); iii) specializētas apmācības par mājokļu energorenovācijas pasākumiem; un iv) sociālie aspekti (sociālais taisnīgums un iekļautība, jo īpaši pievēršoties sievietēm un mazaizsargātām grupām). Tiek ņemtas vērā arī vispārīgās prasmes un digitālie rīki – mediācija, konfliktu pārvaldība un darbs ar digitālajiem rīkiem.

Šīs mācību programmas, kuru pamatā ir mikrokvalifikāciju pieeja, sekmīgajiem apmācāmajiem nodrošinās profesionālās kvalifikācijas sertifikātus, kas atbilst *Europass* standartiem un ir atzīti visās ES valstīs (*Europass* mobilitātes sertifikāts un *Europass* kvalifikāciju apliecinoša dokumenta pielikums). Apmācības programmas tiks izmēģinātas, apmācot 150 pasniedzējus, kuri savukārt vadīs izmēģinājuma apmācības kursus, iesaistot 60 profesionāļus katrā no sešām valstīm.

VPA var būt ne tikai svarīga loma ēku enerģētikas pārkārtošanā, bet tās var būt arī spēcīgas platformas profesionālajai pārkvalifikācijai un nodarbinātības iespējām. Tās varētu sadarboties ar nodarbinātības aģentūrām un profesionālās izglītības centriem, lai apzinātu personas, kas meklē pārkvalifikācijas iespējas. VPA var piedāvāt arī strukturētas māceklības programmas, kas apvieno teorētiskās mācības ar apmācību darbavietā, tādējādi sniedzot iespēju gūt praktisku pieredzi karjeras maiņas procesā. Tiem, kas atgriežas darba tirgū, VPA var nodrošināt elastīgus darba organizācijas risinājumus un pakāpeniskas apmācību programmas, kas pielāgotas dažādiem pieredzes un pieejamības līmeņiem. Mentorprogrammu ieviešana, kur pieredzējuši konsultanti palīdz jaunajiem speciālistiem apgūt energorenovācijas projektu īstenošanu, var sniegt būtisku atbalstu profesionālajai izaugsmei. VPA sadarbībā balstītajam darbam būtu jāveicina profesionālā izaugsme, sniedzot iespēju gūt pieredzi dažādās disciplīnās. Šai videi būtu dabiski jāsekmē pastāvīga mācīšanās un prasmju pilnveide, padarot to par pievilcīgu iespēju tiem, kuri vēlas pārveidot savu karjeru. Aktīvi iesaistoties darbaspēka attīstībā, VPA var palīdzēt risināt gan savas personāla vajadzības, gan plašākus nodarbinātības izaicinājumus savās kopienās.

4.7. **Vienas pieturas aģentūru finansēšana un to finansiālā ilgtspēja**

VPA pakalpojumu atbalstīšana un tādējādi īpašas un aktīvas palīdzības sniegšana mājokļu īpašniekiem viņu energorenovācijas procesa ietvaros būtu jāuzskata par valsts energoefektivitātes finansēšanas un atbalsta sistēmas neatņemamu daļu. Sabiedriskas nozīmes pakalpojums, ko sniedz vairāki VPA modeļi, un VPA būtiskā loma izpratnes palielināšanā par energoefektivitātes sniegtajiem ieguvumiem, jo īpaši energorenovāciju, var sniegt būtisku ieguldījumu valstu enerģētikas un klimata ieceru sasniegšanā. Tādējādi VPA pakalpojumu valsts atbalsta sistēmai būtu jābūt neatņemamai dalībvalstu nacionālo enerģētikas un klimata plānu (NEKP) un nacionālo ēku renovācijas plānu (NĒRP) sastāvdaļai ([20]).

Tajā pašā laikā VPA finansiālās ilgtspējas nodrošināšanai vajadzētu būt ilgtermiņa mērķim, kas ir atkarīgs arī no vietējā un kultūras konteksta, izvēlētajām organizatoriskajām struktūrām un VPA uzņēmējdarbības modeļiem. Lai VPA būtu finansiāli stabilas, tām ir vajadzīgas stabilas un pastāvīgas ieņēmumu plūsmas to pakalpojumu atbalstam – vai nu no valsts budžeta, lai novērstu tirgus nepilnības, vai no privātiem mājokļu īpašniekiem, kas maksā par pakalpojumiem. Pirms iespējamo ienākumu avotu izpētes ir svarīgi atzīmēt, ka termins "vienas pieturas aģentūra" neattiecas uz konkrētu juridisko

([20]) Jāpieņem līdz 2026. gada 31. decembrim saskaņā ar Direktīvas (ES) 2024/1275 3. pantu un II pielikumu. Dalībvalstīm ir nodrošinātas īpašas veidnes, lai palīdzētu tām sagatavot savus plānus saskaņā ar ĒESD II pielikumu, ieskaitot plānus par šādu elementu "vienas pieturas aģentūru vai līdzīgu mehānismu izveide, ievērojot 18. pantu, tehnisku, administratīvu un finansiālu konsultāciju un palīdzības sniegšanai". Sk. anotēto veidni: https://circabc.europa.eu/ui/group/8f5f9424-a7ef-4dbf-b914-1af1d12ff5d2/library/a8116057-2055-48e7-81c5-ee94a62de5c8.

statusu un ka vienas pieturas aģentūras funkcijas var veikt dažādas organizatoriskās struktūras. Tādu struktūru piemēri, kas sniedz konsultācijas vai atbalstu mājokļu īpašniekiem, aptver dažādas juridiskās formas, ieskaitot apvienības, privātus uzņēmumus, valstij piederošas rūpniecības un komercstruktūras un vietējās publiskās iestādes. VPA juridiskā un darbības struktūra radīs ierobežojumus un noteiks tās piekļuvi finansējuma avotiem, un šajā sakarā būs nepieciešami stratēģiski un politiski lēmumi. Turklāt, lai gan piedāvāto pakalpojumu raksturs tieši ietekmē publiskā finansējuma pamatotību, VPA darījumdarbības modeļa dzīvotspēja galu galā ir atkarīga no tā pakalpojumu klāsta plašuma un tvēruma.

4.7.1. *Subsīdiju izmantošana VPA darbības izmaksu segšanai*

Dažos gadījumos nolūkā veicināt plašāku energorenovācijas īstenošanu vai nodrošināt apjomīgas energorenovācijas programmas īstenošanu, VPA pakalpojumus mājokļu īpašniekiem var sniegt bez maksas Konkrētāk, tas bieži var attiekties uz konkrētu laikposmu, valsts budžeta programmām vai konkrētu iedzīvotāju grupu. Tomēr ir jāatzīst, ka bezmaksas pakalpojums nav finansiāli pašpietiekams un būtu jāsubsidē vai nu tieši ar budžeta piešķīrumiem, vai netieši ar obligātām privātā sektora iemaksām. Lai varētu sniegt pastāvīgu atbalstu iedzīvotājiem, kā arī noturēt kvalificētus speciālistus un saglabāt speciālās zināšanas, ir svarīgi nodrošināt, ka VPA ir nepārtraukta finansējuma plūsma. Lai gan subsīdijām ir būtiska nozīme, jo īpaši VPA sākotnējā izveidē, paļaušanās uz tām kā vienīgo finansējuma avotu nav dzīvotspējīga ilgtermiņa stratēģija. Lai nodrošinātu finansiālo ilgtspēju, ekonomiskā dzīvotspēja ir jāintegrē agrīnajos izstrādes posmos.

VPA pakalpojumu subsīdijas laika gaitā var būt arī nestabilas un atkarīgas no politikas prioritāšu maiņas un budžeta ierobežojumiem, padarot ilgtermiņa plānošanu neskaidru. Lai gan subsīdijas var efektīvi atbalstīt izmēģinājuma projektus un sākotnējo izveidi, tās nav labi piemērotas plaša mēroga ieviešanai tirgū, kam nepieciešamas stabilas un paredzamas finanšu plūsmas. Pēkšņs valsts finansējuma samazinājums vai pārdale var traucēt VPA darbību un radīt finansiālu nestabilitāti. Turklāt no subsīdijām atkarīgs modelis nav mērogojams. Pakalpojumu paplašināšanai nolūkā sasniegt vairāk mājokļu īpašnieku vai papildu reģionus būtu pastāvīgi jāpalielina publiskie izdevumi, kas reti ir iespējams.

Pat ja subsīdijas ir pieejamas, tās bieži vien tiek izmaksātas ar ievērojamu kavēšanos, radot naudas plūsmas problēmas, kas var apgrūtināt ikdienas darbību. Turklāt finansēšanas nosacījumi parasti ir ļoti atšķirīgi un subsīdijas ir strukturētas, izmantojot dienas likmes, vienreizējus maksājumus vai uz projektiem balstītus piešķīrumus, kas sarežģī finanšu plānošanu. Valsts subsīdijas arī bieži tiek noteiktas minimālajā apmērā, kas nepieciešams, lai izpildītu uzticētos uzdevumus, un tas ierobežo organizācijas spēju veidot finanšu stabilitāti. Mazākas organizācijas, jo īpaši bezpeļņas organizācijas, saskaras ar papildu problēmām. Daudzām no tām ir grūti radīt regulāru pamatdarbības pārpalikumu, un tas apgrūtina uzkrājumu veidošanu un ilgtermiņa aizdevumu piesaisti. Līdz ar to tās bieži paļaujas uz banku īstermiņa finansējumu ar augstām procentu likmēm, kas patērē ievērojamu daļu no to budžeta un vēl vairāk apdraud to ilgtspēju. Šī finansiālā nestabilitāte liek īstenot īstermiņa pieeju, kas bieži nozīmē, ka plānošana nepārsniedz pieejamo subsīdiju programmu ilgumu – parasti no viena līdz trim gadiem. Šo ierobežojumu dēļ plaši tiek izmantoti īstermiņa līgumi un algu ierobežojumi, kas darbiniekiem apgrūtina ilgtermiņa karjeras plānošanu. Liela darbinieku mainība, jo īpaši konsultantu vidū, traucē nepārtrauktību un mazina VPA vispārējo efektivitāti.

Dalībvalstu publiskajam finansējumam būtu jānodrošina pastāvīgs atbalsts VPA pakalpojumiem, lai mazinātu finansiālo nestabilitāti, sniegtā pakalpojuma traucējumu risku un ļautu VPA saglabāt iegūtās zināšanas. Tajā pašā laikā, lai izveidotu ilgtspējīgu modeli, VPA nevar pilnībā paļauties uz ārējo finansējumu, ko jebkurā laikā varētu atsaukt mainīgās politiskās vides un valdības prioritāšu dēļ. Tā vietā ieņēmumus nesošu mehānismu izmantošana ļautu panākt organisku izaugsmi, ko virza pieprasījums, nevis valsts budžeta ierobežojumi. Lai gan subsīdijām ir izšķiroša nozīme agrīnajos posmos, ilgtermiņa stratēģijā būtu jāintegrē dažādi finansējuma avoti, piemēram, mājokļu īpašnieku iemaksas, partnerības ar finanšu iestādēm vai nozares atbalsts.

4.7.2. *VPA kā starpnieču pozicionēšana vai "saistītā pārdošana"*

Ņemot vērā, ka mājokļu īpašnieki bieži nevēlas maksāt par konsultāciju pakalpojumiem, viens izplatīts uzņēmējdarbības modelis paredz, ka VPA sniedz savus pakalpojumus mājokļu īpašniekiem bez maksas, darbojoties kā starpnieces. Šajā modelī VPA nosūta klientus pie trešo pušu partneriem, ar kuriem tām ir līgumattiecības, un saņem komisijas maksu par šo nosūtīšanu. Šis modelis jau ir plaši pieņemts privātajā sektorā, kur darbojas mājokļu uzlabošanas starpnieki, kredīta starpnieki un tirgojamo sertifikātu starpnieki.

Tomēr, ja VPA saņem atlīdzību no saistītās pārdošanas un trešām personām, tās vairs nevar apgalvot, ka darbojas tikai māju īpašnieku interesēs. Šādos gadījumos VPA galvenais klients vairs nav mājokļa īpašnieks, bet gan komerciālais partneris, kas finansē tās darbību.

4.7.3. *Maksas noteikšana mājokļu īpašniekiem par sniegtajiem pakalpojumiem*

Iesaistot mājokļu īpašniekus, kuri pilnībā vai daļēji segtu daļu piedāvāto pakalpojumu izmaksu, varētu palīdzēt nodrošināt VPA darbības finansiālo ilgtspēju. Piemēram, VPA varētu iekasēt maksu no mājokļu īpašniekiem par vispārējiem atbalsta pakalpojumiem energorenovācijas projektu izstrādē un īstenošanā, vienlaikus sniedzot bezmaksas pakalpojumus mazaizsargātām mājsaimniecībām vai konkrētām teritorijām, izmantojot iespējamu valsts vai reģionālo publiskā atbalsta programmu energorenovācijām. Šīs pieejas panākumi ir atkarīgi no tā, vai mājokļu īpašnieki uzskata, ka VPA pakalpojumi ir pietiekami vērtīgi, lai par tiem maksātu. Lai gan būvdarbu posmā tas rada mazāk grūtību, sākotnējo konsultāciju un plānošanas posmos tas joprojām ir būtisks šķērslis. Šī nevēlēšanās maksāt parasti izriet no tā, ka mājokļu īpašnieki pilnībā neatzīst šo sākotnējo pakalpojumu vērtību vai nozīmi. Tāpēc viens no galvenajiem publiskās intervences mērķiem varētu būt mainīt šo priekšstatu, vienlaikus turpinot sniegt tiešu finansiālu atbalstu mazaizsargātākām mājsaimniecībām.

4.8. **Vienas pieturas aģentūras un valsts atbalsta noteikumi: īpaši apsvērumi par vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumiem**

VPA pārvaldību var veikt dažādas struktūras – arī publiskas vai daļēji publiskas struktūras, piemēram, vietējās pašvaldības iestādes vai enerģētikas aģentūras, kā arī privātas organizācijas, sākot no apvienībām un kopienu grupām līdz komercuzņēmumiem.

Pašreizējā energorenovācijas tempa un apjoma neatbilstība tam mērogam un intensitātei, kas nepieciešama, lai sasniegtu Savienības mērķus, jo īpaši konkurētspējas, energodrošības un klimata pārmaiņu mazināšanas jomā, pamato publisko intervenci un finansiālu atbalstu gan esošajām publiskajām un privātajām struktūrām, kas sniedz VPA pakalpojumus, gan jaunu šādu struktūru izveidei un attīstībai.

Saskaņā ar Savienības konkurences tiesībām, un jo īpaši ar valsts atbalsta noteikumiem, renovācijas konsultāciju un atbalsta sniegšana privātajā dzīvojamo mājokļu sektorā var tikt uzskatīta par "saimniecisko darbību" neatkarīgi no iesaistītās struktūras juridiskā statusa un no tā, vai tā darbojas ar nolūku gūt peļņu vai ne, jo šādu struktūru var uzskatīt par konkurējošu ar citām struktūrām, kas sniedz līdzīgus pakalpojumus ([21]). Lai gan Savienības tiesību akti neaizliedz publiskām struktūrām iesaistīties saimnieciskā darbībā vai publiskām iestādēm finansiāli atbalstīt publiskas vai privātas struktūras, kas darbojas "tirgū", šī "saimnieciskās darbības" klasifikācija paredz, ka ir jāizpilda īpaši nosacījumi, lai nodrošinātu atbilstību valsts atbalsta noteikumiem ([22]).

Viena no pieejām var būt definēt "atbalstu energorenovācijai, izmantojot VPA" kā "vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumu" (VTNP), ja sniegto pakalpojumu darbības joma pieļauj šādu klasifikāciju. VTNP jēdziens saskaņā ar Savienības tiesību aktiem attiecas uz pakalpojumiem, kurus publiskās iestādes uzskata par būtiskiem iedzīvotājiem, bet kurus tirgus bez publiskas iejaukšanās nenodrošinātu pietiekamā apjomā. Līdz ar to šāda kvalifikācija var attiekties, piemēram, uz noteiktiem konsultāciju un tehniskās palīdzības pakalpojumiem, kurus tirgus nenodrošina vai nodrošina nepietiekami, taču parasti neattiecas uz pašiem energorenovācijas darbiem. Šādus pakalpojumus var sniegt gan publiskas iestādes, gan privāti uzņēmumi, pamatojoties uz publiskā pakalpojuma līgumiem, savukārt regulatīvā uzraudzība nodrošina atbilstību noteiktajiem standartiem un saistībām.

5. **Kur vērsties pēc ES atbalsta**

Pārstrādātās EED (ES) 2023/1791 un pārstrādātās ĒESD (ES) 2024/1275 noteikumi, kas saistīti ar VPA, ir pamats VPA pakalpojumu īstenošanai. Savukārt šajā norādījumu dokumentā ir izklāstīti galvenie apsvērumi VPA izveidei, pamatojoties uz pieredzi un modeļiem, kas līdz šim izstrādāti visā Savienībā, atzīstot, ka viens vienīgs modelis nevar būt piemērots visiem apstākļiem. Tā vietā ir vajadzīga pielāgota pieeja, ņemot vērā katra reģiona atšķirīgās iezīmes. Sekmīga īstenošana būs atkarīga no elastīga, cikliska procesa, kurā jau no paša sākuma tiek integrēta atgriezeniskā saite, nodrošinot nepārtrauktu mācīšanos, pilnveidi un paplašināšanu.

([21]) Sk., piem., Komisijas paziņojums par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. panta 1. punktā minēto valsts atbalsta jēdzienu (OV C 262, C/2016/2946, 19.7.2016., 1. lpp., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=oj:JOC_2016_262_R_0001).

([22]) Kā noteikts Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. panta 3. punktā un sīkāk izklāstīts attiecīgajos tiesību aktos (uzskaitīts https://competition-policy.ec.europa.eu/state-aid/legislation_en).

Lai atbalstītu šo procesu, Komisija sniedz atbalstu VPA izveidē, lai palīdzētu sasniegt energoefektivitātes un renovācijas mērķus. Tas ietver mērķorientētu finansiālu palīdzību, izmantojot rīcības dotācijas saskaņā ar tīras enerģijas finansēšanas programmām, kā arī vienādranga apmaiņu un tīklošanas iespējas VPA speciālistiem.

Papildus tam tiek nodrošināts tiešs un netiešs finansiāls atbalsts, izmantojot dažādus finansēšanas mehānismus. Tiešais atbalsts parasti nozīmē, ka Komisija, pamatojoties uz atklātiem konkursiem, piešķir finansējumu (parasti dotāciju veidā) tieši saņēmējiem. Netiešais atbalsts parasti ietver to, ka Komisija sniedz finansiālu atbalstu dalībvalstīm, kuras pēc tam to piešķir galasaņēmējiem.

5.1. **Tiešs finansiāls atbalsts**

5.1.1. *LIFE CET*

LIFE apakšprogramma "Pāreja uz tīru enerģiju" (*LIFE CET*), kuras budžets daudzgadu finanšu shēmā 2021.–2027. gadam ir aptuveni 1 miljards EUR, sniedz atbalstu spēju veidošanai, palīdzībai projektu izstrādes posmā, ieviešanai tirgū un pārvaldības pasākumiem energoefektivitātes, integrētu atjaunīgo energoresursu un taisnīgas pārkārtošanās jomā. Daudzgadu darba programmas 2025.–2027. gadam ietvaros *LIFE CET* apakšprogramma īpaši atbalstīs VPA izveidi energoefektivitātes un energorenovācijas jomā, izmantojot tai paredzētos uzaicinājumus pieteikties pasākumu dotācijām, kuru indikatīvais budžets trīs gadu periodam ir 25 miljoni EUR Līdz šim *LIFE CET* apakšprogramma un iepriekšējās *LIFE* apakšprogrammas ir atbalstījušas gandrīz 50 mājokļu renovācijas pakalpojumu izveidi 17 ES dalībvalstīs (un divās asociētajās valstīs) ([23]). Turklāt VPA izveidi energorenovācijas jomā varētu atbalstīt, izmantojot pasākumu dotācijas projektu izstrādes atbalstam, kā arī vietējo un reģionālo pašvaldību iniciatīvām.

Papildus finansiālajam atbalstam, kas pieejams uzaicinājumos pieteikties dotācijām, *LIFE CET* apakšprogramma atbalsta VPA, veicinot informētību un popularizējot esošo paraugpraksi, nodrošinot vienādranga apmaiņu, spēju stiprināšanas atbalstu un veidojot VPA prakses kopienu. Iniciatīva *ManagEnergy* piedāvā īpašas meistarklases vietējām un reģionālajām enerģētikas aģentūrām un to publiskajām iestādēm, lai veicinātu, stimulētu un atbalstītu ilgtspējīgas enerģētikas projektus. Konkrētāk, tiek organizētas īpašas *ManagEnergy* meistarklases par VPA izveidi energorenovācijas jomā.

5.1.2. ELENA – *Eiropas vietējais enerģijas atbalsts*

Eiropas vietējā enerģijas atbalsta (*ELENA*) mehānisms, kuru Komisijas vārdā pārvalda Eiropas Investīciju banka (EIB), nodrošina dotācijas tehniskajai palīdzībai, lai atbalstītu ilgtspējīgus investīciju projektus. Tas palīdz publiskām un privātām struktūrām izstrādāt un īstenot energoefektivitātes, atjaunīgās enerģijas un ilgtspējīga transporta iniciatīvas, novēršot finansiālus, tehniskus un administratīvus šķēršļus. *ELENA* finansējums sedz līdz 90 % no projekta sagatavošanas izmaksām, ieskaitot priekšizpēti, uzņēmējdarbības plānošanu, finansēšanas stratēģijas un iepirkuma procesus. Ir jāpierāda, ka atbilstīgajiem projektiem ir būtiska ietekme un to finansējuma piesaistes koeficients ir vismaz 20 attiecībā uz energoefektivitāti un 10 attiecībā uz dzīvojamo ēku projektiem. Kopš *ELENA* darbības uzsākšanas 2009. gadā šis mehānisms ir mobilizējis dotācijas vairāk nekā 337 miljonu EUR apmērā, atbalstot pilsētas, reģionus un publiskās iestādes Savienības klimata un enerģētikas mērķu sasniegšanā, lai mobilizētu vairāk nekā 11,3 miljardus EUR investīcijās. Pieteikumi tiek pieņemti pastāvīgi, un EIB eksperti palīdz pieteikumu iesniedzējiem visā procesa gaitā.

Projektu izstrādes atbalsta ietvaros *ELENA* mehānisms var palīdzēt izveidot īpašu VPA energoefektivitātes uzlabošanai un energorenovācijai, lai atbalstītu attiecīgā investīciju portfeļa apvienošanu. Pēdējos gados *ELENA* mehānisms ir palīdzējis izveidot 26 vienas pieturas aģentūras 11 dalībvalstīs (Beļģijā, Bulgārijā, Dānijā, Igaunijā, Īrijā, Spānijā, Francijā, Itālijā, Latvijā, Nīderlandē un Polijā). *ELENA* mehānisms sniedz atbalstu pēc pieprasījuma (rindas kārtībā) ([24]).

Dalībvalstis var izmantot *ELENA* mehānismu arī valsts līmenī: tās var replicēt veiksmīgo *ELENA* modeli, izmantojot citus finansējuma avotus (piem., kohēzijas politikas fondus, Modernizācijas fondu, Atveseļošanas un noturības mehānisma līdzekļus vai jebkādu citu valsts finansējumu). Šādas valstu *ELENA* shēmas varētu izveidot, lai novērstu konkrētus vietējos tehnisko un finanšu zināšanu trūkumus nolūkā sagatavot investīcijas energoefektivitātē dažādās nozarēs. Šajā nolūkā dalībvalstis var pieteikties izmēģinājuma projekta īstenošanai spēkā esošā EIB pārvaldītā *ELENA* instrumenta ietvaros, lai ar EIB atbalstu nodrošinātu zināšanu pārnesi un gūtu pieredzi.

([23]) *CINEA, Giving LIFE to Europe's clean energy transition*, https://cinea.ec.europa.eu/publications/digital-publications/giving-life-europes-clean-energy-transition_en.

([24]) Projektu virzītāji tiek aicināti sazināties ar *ELENA* mehānisma īstenotājiem, izmantojot kontaktinformāciju *ELENA* tīmekļa vietnē.

5.2. **Netiešs finansiāls atbalsts: kohēzijas politikas fondi un Sociālais klimata fonds**

5.2.1. *Atveseļošanas un noturības mehānisms*

Atveseļošanas un noturības mehānisms (ANM) laikposmā no 2021. līdz 2026. gadam ietver investīcijas gandrīz 80 miljardu EUR apmērā energorenovācijai un ēku būvniecības jomā. Mehānisms apvieno investīcijas ar reformām, lai vēl vairāk atvieglotu energorenovāciju.

Saskaņā ar ANM daudzas dalībvalstis savos atveseļošanas un noturības plānos (ANP) ir iekļāvušas pasākumus, ar ko izveido vienas pieturas aģentūru pakalpojumus, jo īpaši ar mērķi atvieglot energoefektivitātes pasākumu īstenošanu un sniegt visaptverošu atbalstu mājokļu īpašniekiem saistībā ar ANP investīcijām.

Piemēram, Itālijas ANP ir iekļauti pasākumi VPA izveidei, lai atvieglotu publisko un privāto ēku renovāciju, galveno uzmanību pievēršot energoefektivitātei un ilgtspējai. Arī Spānija ir iekļāvusi VPA savā ANP, lai atbalstītu dzīvojamo ēku renovāciju, īpašu uzsvaru liekot uz enerģētiskās nabadzības mazināšanu. Portugāle ir atbalstījusi saskaņotu pieeju, parakstot sadarbības protokolu starp attiecīgajām aģentūrām un apvienībām, lai izveidotu uz iedzīvotājiem vērstas vienas pieturas aģentūras energoefektivitātes jomā.

Šīm iniciatīvām paredzētā ANM atbalsta mērķis ir uzlabot energorenovācijas projektu koordināciju un efektivitāti, nodrošinot, ka mājokļu īpašnieki saņem integrētu tehnisko, administratīvo un finansiālo palīdzību. Izmantojot ANM atbalstu, dalībvalstis var paātrināt vienas pieturas aģentūras darbības uzsākšanu, tādējādi veicinot Savienības klimata un enerģētikas mērķrādītāju sasniegšanu. Pēc ANM atbalsta pabeigšanas ir svarīgi, lai valstu pārvaldes iestādes turpinātu nodrošināt šos pakalpojumus, kas mājokļu īpašniekiem sniedz integrētu tehnisko, administratīvo un finansiālo palīdzību viņu energorenovācijas projektu īstenošanai.

5.2.2. *Kohēzijas politikas fondi*

2021.–2027. gada plānošanas periodā saskaņā ar kohēzijas politikas konkrēto mērķi energoefektivitātes jomā (RSO2.1) ir plānotas investīcijas 22 miljardu EUR apmērā ([25]). Lai veicinātu šo projektu īstenošanu, kohēzijas politikas fondi atbalsta arī publisko iestāžu spēju veidošanu. Papildu tehniskā palīdzība, kas saistīta ar programmas īstenošanu, tiek sniegta pēc Komisijas iniciatīvas.

Dalībvalstu līmenī – atbalsts spēju veidošanai

Eiropas Reģionālās attīstības fonds (ERAF) un Kohēzijas fonds (KF) var atbalstīt VPA izveidi saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) 2021/1058 ([26]) 3. panta 4. punktu, kurā noteikts, ka ar šādiem fondiem var atbalstīt darbības, kuru mērķis ir uzlabot programmu iestāžu spējas dalībvalstīs, kā arī to nozaru vai teritoriālo dalībnieku spējas, kuri ir atbildīgi par tādu darbību veikšanu, kas ir būtiskas šo fondu īstenošanai, ar noteikumu, ka tādējādi tiek sekmēta programmas mērķu sasniegšana. Tas varētu attiekties uz VPA, kas veicina energorenovāciju, izmantojot ERAF/KF programmas resursus un saskaņā ar konkrēto mērķi Nr. 2.1.

Savienības līmeņa tehniskā palīdzība

Eiropas Komisijas Reģionālās politikas ģenerāldirektorāts pieņēma pamatprogrammu "Kohēzija pārkārtošanās mērķiem" (C4T), lai atbalstītu tādu investīciju projektu īstenošanu, kas saistīti ar pārkārtošanos uz ilgtspēju un ko finansē no ERAF un KF līdzekļiem saskaņā ar politikas mērķi Nr. 2. Programma atbalsttiesīgajiem reģioniem nodrošina īpaši pielāgotu spēju veidošanu un konsultatīvo atbalstu tādās jomās kā enerģētikas pārkārtošana, aprites ekonomika, ūdens resursu apsaimniekošana, pielāgošanās klimata pārmaiņām un biodaudzveidība. Piemēram, galvenās atbalsta darbības var ietvert finansēšanas mehānismu analīzi Savienības un dalībvalstu līmenī, lai apzinātu paraugpraksi energoefektivitātes finansēšanas jomā, kā arī īpašus darbseminārus par finanšu modeļiem, cenu noteikšanas iespējām un VPA pakalpojumu stratēģijām.

([25]) https://cohesiondata.ec.europa.eu/cohesion_overview/21-27/#financing.

([26]) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/1058 (2021. gada 24. jūnijs) par Eiropas Reģionālās attīstības fondu un Kohēzijas fondu (OV L 231, 30.6.2021., 60. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1058/oj).

C4T tehniskās palīdzības piemērs: energorenovācijas finansēšana – Plovdivas vienas pieturas aģentūras modelis

Plovdivas Enerģētikas aģentūra Bulgārijā saņēma atbalstu, lai palīdzētu izveidot VPA dzīvojamo ēku renovācijai Plovdivas reģionā kā pašpietiekamu pakalpojumu ([27]). Palīdzība tika sniegta, lai novērstu finansēšanas iespēju trūkumu dzīvojamo ēku renovācijai Bulgārijā un izvērtētu iespējamos finanšu instrumentus un metodes energorenovācijas procesu finansēšanai, sarežģītības mazināšanai un privāto investīciju veicināšanai.

Tālāk aprakstītas galvenās atbalsta darbības.

Paraugprakse energoefektivitātes finansēšanas jomā Savienības un valstu finansēšanas mehānismu, piemēram, ES iniciatīvas "Renovācija", kohēzijas politikas resursu un privātā finansējuma modeļu, analīze. Dalībvalstu, piemēram, Igaunijas, Francijas un Nīderlandes, paraugprakse liecina par efektīvām energorenovācijas finanšu stratēģijām.

Finansēšanas modeļi un cenu noteikšanas iespējas Trīs darbseminārosa tika aplūkoti VPA pakalpojumu finansēšanas modeļi un stratēģijas, iepazīstinot ar ES dalībvalstu (Beļģijas, Spānijas, Latvijas un Slovēnijas) atziņām un uzsverot inovatīvas pieejas, piemēram, ar īpašumu saistītu finansējumu, priekšfinansējuma dotācijas un energosnieguma līgumus.

5.2.3. *Sociālais klimata fonds*

Sociālais klimata fonds (*SCF*) nodrošinās dalībvalstīm īpašu finansējumu, lai sniegtu tiešu atbalstu mazaizsargātām grupām, piemēram, mājsaimniecībām, kuras skar enerģētiskā vai transporta nabadzība.

Attiecībā uz enerģētiku dalībvalstis var izmantot Sociālo klimata fondu, lai atbalstītu strukturālus pasākumus un investīcijas energoefektivitātē, ēku renovācijā, tīrā siltumapgādē un dzesēšanā un atjaunīgās enerģijas integrācijā, galvenokārt pievēršoties mazaizsargātām mājsaimniecībām un mazaizsargātiem mikrouzņēmumiem, kurus skar sociālā ietekme, ko rada ēku un transporta radītās siltumnīcefekta gāzu emisijas iekļaušana emisijas kvotu tirdzniecības sistēmā (ETS2).

Lai piekļūtu finansējumam, dalībvalstīm ir jāizstrādā nacionālie sociālie klimata plāni, kuros uzskaitīti un izskaidroti visi plānotie pasākumi un investīciju projekti. Lai finansētu pasākumus un projektus, kuru mērķis ir palīdzēt mazaizsargātākajām grupām, Sociālajam klimata fondam ir jāapvieno ieņēmumi no ETS2 kvotu un spēkā esošās ES ETS kvotu izsolēm. Kopā ar dalībvalstu obligāto 25 % ieguldījumu to sociālajos klimata plānos Sociālā klimata fondam 2026.–2032. gada periodā būtu jāmobilizē vismaz 86,7 miljardi EUR publiskā finansējuma.

VPA atbalsts, kas ir daļa no nacionālajiem sociālajiem klimata plāniem, kuri izveidoti saskaņā ar Sociālo klimata fondu, ir atbalsttiesīgs saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) 2023/955 8. panta 1. punkta c) un d) apakšpunktu ([28]).

Komisijas paziņojumā "Norādījumi par sociālajiem klimata plāniem" ([29]) dalībvalstis tiek arī aicinātas apsvērt "iespēju izveidot vienas pieturas aģentūras, kas piedāvā konsultāciju un izglītības pakalpojumus, apvienojot dažādas finansēšanas iespējas (dotācijas, aizdevumus ar atšķirīgu līdzfinansējuma un procentu likmju līmeni, kā arī finanšu instrumentus) atkarībā no ienākumu līmeņa, sadzīves apstākļiem un ēkas veida, arī partnerībā ar vietējām organizācijām un finanšu starpniekiem".

Turklāt Komisijas paziņojuma "Tehniskās vadlīnijas par principa "nenodarīt būtisku kaitējumu" piemērošanu Sociālā klimata fonda regulas ietvaros" ([30]) I pielikuma 1. tabulas B.1. sadaļā ir noteikts, ka no pienākuma sniegt pierādījumus par darbības atbilstību "nenodarīt būtisku kaitējumu" principiem ir izslēgtas šādas darbības un aktīvi: darbības un aktīvi, kas saistīti ar informācijas, izglītības, informētības veicināšanas un konsultāciju sniegšanu par izmakslietderīgiem pasākumiem, investīcijām un pieejamo atbalstu ēku renovācijai, energoefektivitātei un dekarbonizācijai, arī enerģijas ietaupījumiem un enerģētiskās nabadzības mazināšanai. Tas atvieglo Sociālā klimata fonda izmantošanu VPA izveidei. Tomēr ir jāsaglabā uzsvars uz mazaizsargātām mājsaimniecībām un mikrouzņēmumiem.

([27]) *Factsheet_C4T_TA_Support_Plovdiv.pdf; Inforegio – Cohesion for Transitions (C4T).*

([28]) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2023/955 (2023. gada 10. maijs), ar ko izveido Sociālo klimata fondu un groza Regulu (ES) 2021/1060 (OV L 130, 16.5.2023., 1. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/955/oj).

([29]) Komisijas paziņojums "Norādījumi par sociālajiem klimata plāniem", C(2025) 881 final (OV C, C/2025/1597, 25.3.2025., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/1597/oj).

([30]) Pielikumi Komisijas paziņojumam "Tehniskie norādījumi par principa "nenodari būtisku kaitējumu" piemērošanu saskaņā ar Sociālā klimata fonda regulu", C(2025) 880 final, 5.3.2025.

6. **Papildinājums. Noderīgas atsauces**

Šajā papildinājumā ir sniegts saraksts ar noderīgiem resursiem, kurus ieteicams izmantot, izstrādājot VPA pakalpojumus valsts, reģionālā un vietējā līmenī. Tajā ir sīki izklāstīti dažādi "klientu ceļa" posmi. Tajā ir aprakstīti arī praktiski risinājumi, kas izstrādāti VPA izmēģinājuma projektos, kurus atbalsta pamatprogrammas "Apvārsnis 2020" un *LIFE CET* programmas un kuri var kalpot par iedvesmas avotu.

Konkrētāk, ar *LIFE CET* programmas atbalstu projekts *EU-PEERS* ([31]) veido Eiropas VPA speciālistu kopienu. Šī iniciatīva sekmē zināšanu apmaiņu un stiprina kolektīvās speciālās zināšanas integrēto mājokļu renovācijas pakalpojumu jomā. Tādējādi *EU-EERS* mērķis ir uzlabot VPA darbības nosacījumus, sniedzot ieteikumus un sadarbojoties ar tirgus ieinteresētajām personām.

Tās pamatā ir prakses kopiena, kas apvieno speciālistus ar mērķi sadarboties kopīgu problēmu risināšanā. Tā tiek īstenota, izmantojot sešas valsts un reģionālās platformas Īrijā, Spānijā, Francijā, Ungārijā un Baltijas valstīs, kā arī papildu platformu informācijas izplatīšanai Savienības mērogā. Šajās platformās tiek rīkotas regulāras vienādranga mācīšanās aktivitātes, klātienes tīklošanās pasākumi un tiešsaistes spēju stiprināšanas sesijas. Jaunas VPA iniciatīvas atbalsta arī īpaša mentorēšanas programma. Kopiena ir atvērta VPA un citām mājokļu renovācijā ieinteresētajām personām, piedāvājot dažādas līdzdalības un sadarbības iespējas.

Turklāt Savienība jau vairākus gadus atbalsta ES VPA pakalpojumu projektus energorenovācijas jomā. Šie projekti ir snieguši bagātīgu pieredzi, labu praksi un analīzi, kas pieejama, sekojot tālāk dotajām saitēm, un ņemta vērā, izstrādājot šos praktiskos norādījumus.

6.1. ***EU-EERS* – vienas pieturas aģentūru speciālistu kopiena**

— Projekta tīmekļa vietne: https://www.eu-peers.eu/

— Tiešsaistes forums: https://eu-peers.humhub.com

6.2. **Kritēriji un analīze**

— Milin C., Bullier A. (2021), "Towards large-scale roll out of "integrated home renovation services in Europe", Proceedings of the European Council for an Energy Efficient Economy Summer Study, 2021.

— INNOVATE (2020). "How to set up a one-stop-shop for integrated home energy renovation? A step-by-step guide for local authorities and other actors" (https://energy-cities.eu)

— INNOVATE (2020). "Inventory of best practices for setting up integrated energy efficiency service package including access to long-term financing to homeowners" (https://europa.eu/!B6yd4Y)

— ORFEE (2024). "How to create a local support and financing service for energy renovation? The example of third-party financing companies in France" (ORFEE_SERAFIN_Methodological-guide_FINAL.pdf)

— ORFEE (2024). "More one-stop shops to boost home energy renovation. How to set up a supportive national framework for local one-stop shops?" (https://serafin-renov.fr/)

— PEER (2021). "Benchmark of replicable best practices" (https://europa.eu/!VD6gCj)

— PRORETRO (2021). "Analysis of existing one-stop shop business models in EU promoting building retrofits in the private residential sector" (https://europa.eu/!3WVybm)

— PRORETRO (2024). "Policy Brief. Recommendations from the ProRetro project" (https://europa.eu/!8gjpnk)

([31]) Sk. https://www.eu-peers.eu/ un https://eu-peers.humhub.com.

6.3. ***CORDIS* rezultātu paketes**

— “Giving LIFE to Europe’s clean energy transition” (https://cinea.ec.europa.eu/publications/digital-publications/giving-life-europes-clean-energy-transition_en)

— “Local clean energy transition: local authorities as drivers for a decarbonised Europe” (https://europa.eu/!7vKBwW)

— “Deep renovation: new approaches to transform the renovation market” (https://europa.eu/!GW8Fd3)

— “Private finance for energy efficiency: new solutions for funding Europe’s energy transition” (https://europa.eu/!rb66nQ)

— “Construction skills: leveraging new skills for the building sector to deliver on the European Green Deal” (https://europa.eu/!HgXGfv)